YARIM AY

15 Krş.

Bayan MÜKERREM KÂMİL SUnun :

Çırpınan Sular

Romanı bu sayıda bitmektedir. Pek yakında kıymetli romancımızın yeni bir romanını tefrikaya başlayacağız

No. 120

Türk Edebiyatında Kadın Romancılar : 2

NEZİHE MUHİTTİN

Tepedelenligil

Yazan :

ENVER NACİ

Hayatı :

1891 de İstanbulda doğdu. İstinaf mahkemesi âzalarından Muhiddin Beyin kızıdır. Babası, küçük Neziheye ve kardeşi Faik Muhiddine hocalar tutmuştu; küçük yaşlarında okumayı hiç sevmeyen, kırlarda dolaşmayı tercih eden Nezihe Muhiddin, on üç, on dört yaşlarına geldiği zaman derslerine ehemmiyet vermeğe koyuldu. Bir taraftan da Kumkapıdaki bir Fransız mektebine devama başladı. İyi yetişmiş bir genç olan dayısının kızının rehberliğinde sistematik bir tarzda birçok ediplerimizin eserlerini okudu.

Nezihe Muhiddin, artık okumanın ve tahsilin zevkini almıştı. Muallim olmak idealine kapıldı. İstanbulda ilk kız idadisi kurulduğu zaman muallimlik için açılan müsabaka imtihanına girerek muvaffak oldu. Buraya Ulumu tabiîye ve Darülmuallimata da (Kız muallim mektebi) İktisadı beytî muallimi tayin edildi. Kısa bir zaman sonra kendisine «İttihadı Terakki kız sanayi mektebi» müdürlüğü verildi. Sultanî müdürlüğünde de bulundu. İki def'a maarifte müfettişlik vazifesi gördü. İlk müfettişliği zamanında kendisine verilen geniş salâhiyetle büyük bir ideâlle çalışmaya başladı. Maarif vekâletine yazdığı raporlarda iskolastik tedrisata itiraz etti, nümune mekteplerinin açılmasına müessir oldu, mevcut muallim elemanının seviyesini yükseltmek için Tatbikat mektebinde muallimlere mahsus usulü tedris ve terbiye konferansları tertip ettirdi.

Bir taraftan maarifcilikle uğraşırken diğer taraftan yazı yazmağ başlamıştı.

İlk makaleleri içtimaî ve terbiyevidir. Bunlar «Sabah» ve «İkdam» gazetelerinde çıkıyordu. Bu yazılar muharririn adının yayılmasına ve nazarı dikkati çekmesine vesile oluyordu.

Maarifçi Nezihe Muhiddin teşkilâtçılığı da çok seviyor, artan vakitlarını cemiyetlere veriyordu. Müdürlük yaptığı mektepte bir teşkilât vücude getirerek Donanma cemiyetinin «İstanbul kadınlar şubesi» ni tesis etti.

Balkan muhacir kızlarından bir kısmını olsun kurtarmak, yerli san'at ve malların inkişafını temin etmek gayesile «Türk hanımları Esirgeme Derneği» ni kurdu. Harpten dönen yaralı askerlerimize yardım maksadile «İttehadı Terakki» mektebinin genç kızlarını askere yardım eşyası toplamak için seferber etti. Hastane haline konulan "İttihadı Terakkı Nuruosmaniye kulubu" nda talebelerile birlikte hastabakıcılık yaptı. Cumhuriyetin ilân edildiği

Bayan Nezihe Muhiddin Tepedelenligil

gün çoktanberi kafasında olgunlaştırdığı «Türk kadınlar birliği» nin temellerini atmağa başladı.

Nezihe Muhiddinin gerek maarif, gerekse Cemiyet çalışmaları beş sene evveline kadar devam etti. Bundan sonra hayatını sadece yazı yazmağa hasretti.

Eşi, Tepedelenlilerden Belediye şirketler kontrolörü Memduh beydir.

Romanları: Kitap halinde çıkmış, Tefrika halinde gazete sayfalarında kalmış, henüz neşredilmemiş birçok eserin sahibi, velûd ve kültürlu bir kadın muharririmiz olan Nezihe Muhiddin şiirden başka, edebiyatın her sahasında eser vermiştir: Makale, roman, tiyatro, hikâye.. tetkik...

Muhtelif roman nevileri üzerinde tecrübelerde bulunmuştur. Polis, macera, his, tahlil romanları yazdığı gibi, çocuk hikâye ve romanları da yazmıştır. En hissî eserinde bile hareket ve dinamizim vardır. Romanlarını evvelâ tefrika edilmek üzere hazırladığı için bu dinamizim daha geniş ve daha edebî bir şekil almak imkânını bulamamıştır. Romanlarının bazılarında garipsenebilecek mevzularada rastlanmaktadı. Bunula beraber gazete sütunlarında kalıp gitmiş terbiyevî ve reel değeri bulunan romanları da mevcuddur.

Romanlarırın bibliyoğrafisi:

«Şebabı tebah» : Eski harflerledir.

«Benliğim benimdir» : Aşk ve his romanı (1929).

«Periler mağarası» : Çocuk romanı (1932)

«Güzellik kraliçesi» : Aşk ve his romanı (1933).

«Bozkurt» : Çocuk romanı (1934).

«Kevser nine : » » »

«İstanbulda bir Landru» : Polis romanı (1934).

«Ateş böcekleri» : Hissî, içtimaî roman (1935).

«Bir aşk böyle bitti» : Hissî roman (1939).

Gazete ve mecmualarda tefrika halinde kalmış romanları da şunlardır:

«Hasret» «Kadın yolunda» tefrika

«Gözü çöplükte kalanlar» : İzmir Yeni asır gazetesinde; «Bir genç kız» Muhitte ; "İzmir çocuğu" : Milliyette, "Kadınlar kulubu" - Komedi:- Karikatür mecmuasında; "Ah şu hayat" : Sonpostada; "Ahiretlik kızlar" : Sontelgrafta: "Billûr köşk" : İzmir Anadolu gazetesinde; "Hicran" : Sonpostada.

Oynanan, fakat gayri matbu tiyatro eserleri :

"Zelzele"

"Bir rüya gördüm"

"Florya" - operet.

Tercüme eseri: "Amuk"

Çıkardığı mecmualar: «Türk kadın yolu», "Tellâl".

Hikâye:

TIRNAK KANADI YEDİ

Yazan: Mahmut Yesari

Karşımızdaki apartmanın birinci katı.. Yapağı saçlı bir yaşlı kadın, çalışmağa mecbur olduğu, telâşından belli; fakat, merak denilen illet, onu pencereye çivileyor... Neye merak ediyor? Herşeye. İki ara cadde arasındaki dar sokaktan geçen zerzevatcılar, eskiciler, bütün ayak satıcıları, onun merakını gıcıklıyorlar. Pencerenin kenarına dayadığı süpürgeye dirseklerini dayayarak, komşu evlerin kapalı perdelerine kadar kontrol ediyor.

— Mitera!

Diyişinden, kızı olduğu anlaşılan dört köşe yüzlü, tahta vücutlu, manasız bir kadın da, onun kadar meraklı. Bu kadın, ilk gençliğinde mi güzelmiş, yoksa, ihtiyarlığında mı güzelleşecek? yalnız, süslenme hevesinden, bugünkü yaşına rağmen, güzel ve genç olduğuna kendini inandırmış!

Evde, yumurta kafalı, dazlak bir adam da var. Adamın saçları dökükmü, yoksa tıraş mı? Öyle renksiz insan ki...

Sarı bağa gözlüklerile etrafına bakınıyor. Bu, hem haftada bir evine gelen insanların yerlerine alışabilmeleri için bir bakış; hem de yaşlı zanpara tecessüsü!

Bunlar kim? nasıl bir aile? Bunun pek ehemmiyeti yok. Dört köşe yüzlü, tahta vücudlu kadının kaprisleri var: Şıkır... Şıkır... Şıkır çamaşır yıkamak. Halbuki apartmanları dar olduğu için, ufacık balkonlu odaya koyduğu gerdelin içinde çamaşırlarını yıkayor. Ve bu çamaşırlar, yine asılacak yer olmadığı içindir ki, - eski bayramlarda hediye toplayan bekçi sırıkları gibi, - balkondan bayrak bayrak asılıyor. Bu kadının bir merakı daha var: Kuş besliyor, darılar da etrafa saçılıyor. Bu onun temizlik merakını da arasıra pisliyor.

Bu kadının, bir üçüncü merakı daha var: Kumrulara mısır serpiyor. Her sabah, Kumrular, okadar alışmışlar ki, onun mısır serpeceği saatı biliyor ve daracık balkonun kenarına tutunıyorlar ve o kadın, mısır serpiyor. Kumrular, yemlenirlerken kadın, keyfinden el çırpıyor. Her gün, mısırlarla beslenen Kumrular, o nankör kumrular, bu temizlik meraklısı kadının daracık balkondan değeneklerle bayrak bayrak uzattığı temiz çamaşırları kirletiyorlar.

●

Kumruları mısırla besleyen bu temizlik meraklısı kadın, kendi temizliğine ettiği fenalıktan daha çok kumrulara fenalık ediyordu.

Çünkü, apartmanın karşısındaki çöplük arsaya kumrular da dadanmışlardı. Arsada cirit oynayan fareler vardı; kedi yavrusundan büyük, kızıl kır, anaç fareler. O fareler ki, geceleri sinsi sinsi çıkıyorlar. Tırmanabildikleri ev pencerelerinden girerek tel dolaplarını kemirdikten sonra, ancak sabaha karşı yerlerine dönüyorlardı.

●

Kumrular; balkondaki mısır yemlerine alışmış zavallı kumrular, bir gün yemsiz kaldılar. Aralarında yavruları da vardı. Arsada yem arayorlardı.

Kanadlarına güvenenler, birden uçtular. Yavru kumru, hâlâ, toprağı gagasile eşeliyordu.

Kızıl kır fare, kovuğunun kapısından boncuk gözlerini dikmiş, bakıyordu. Ve bir fırlayışta, yavru kumruyu boynundan yakaladı, silkeledi, inine çekip götürdü...

●

Yuvasını toprak altında kuran fare, gökyüzünde uçan kumruyu, nasıl yakalıyor?

Kumrunun kanadları var amma, gıdası toprakta!

Fare, çaylakların, atmacaların, kartalların hıncını mı alıyor acaba?

TANIDIĞINIZ İKİ TİP:

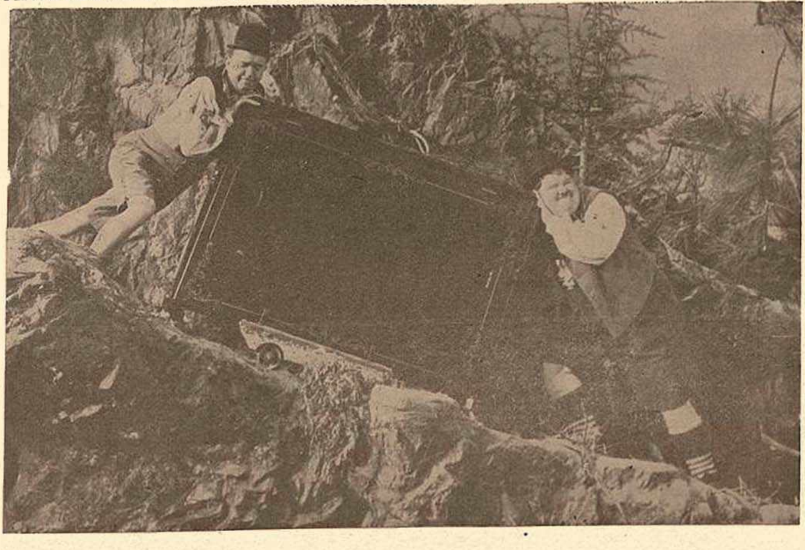

Tarih Kadar Eski Bir Şehrimiz:

ANTAKYA

Yazan: Ali Enver TOKSOY

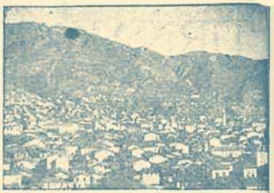

Antakyanın uzaktan görünüşü

Antakyanın milâttan evvel 301 yılına doğru Büyük İskenderin generallerinden ve Selefkoslar devletinin müessisi Birinci Selefkos Nikatur tarafından kurulduğu ve babası Antiyohos'a izafeten Antiyohiya (Antakya) adını aldığı rivayet olunur.

Bu bir tarih vakıasıdır ve doğrudur. Fakat, Antakya, ondan evvel de hatta ondan 1700 sene önce de bir kasaba idi. Şimal Çininden göçeden Hataylılar bu mevkiin ehemmiyetini takdir etmiş ve burada küçük bir kasaba vücude getirmişlerdi. Sonraları büyüyen ve büyük bir şehir haline gelen bu kasaba birçok tesirlere maruz kalmış ve bu tesirler sebebiyle yakılmış, yıkılmış ve dolayısiyle küçülmüştü. İşte, Selefkos Nikatur Antakya'yı böyle bir halde bulmuş ve yeniden tesis etmiştir. Yoksa, bugünkü Antakyanın temelleri Selefkos Nikatorun yirmi küsur ceddinden çok daha evvel ve Türkler tarafından atılmıştır.

Asırlardanberi hep aynı coşkunlukla nebean etmekte bulunan Âsi nehrinin iki yanında ve eski şark ticaret yolunun Akdeniz ağzı üzerinde kurulmuş olan bu şehir, Selefkoslar zamanında sür'atle inkişaf etmiş ve Önasyanın büyük bir san'at ve fikir merkezi haline gelmişti. Mevcut harabelerinden de anlaşılacağı veçhile Antakyanın büyüklüğü şimdiki şehrin on mislinden belki daha fazla idi. Selefkoslar devletinin inkirazını müteakip Romalılara intikal eyliyen Antakya, muhteşem ve parlak hayatını bu devirde de idame etmiş ve nufusu bir aralık 700,000 kişiyi bulmuştu. Hıristiyanlığın zuhurundan sonra da ehemmiyet ve şöhretini muhafaza etmiştir.

Milâttan sonra 395 yılında büyük Roma imparatorluğunun şarkî ve garbî Roma devletleri diye ikiye ayrılmasiyle Antakya şehri de, Anadolu ve Suriye ile beraber şark imparatorluğunun hissesine düşmüştü. Üç asır kadar şark imparatorluğunun hudutları içinde kaldı. Bir aralık İranlıların eline geçti. İmparator Herakliyus tarafından istirdat edilen Antakya, ayni hükümdarın son yıllarında hulefayı raşidinden Hz. Ömerin zamanında İslâm orduları tarafından (638) zaptedildi. Milâdın 9 uncu asrı sonlarına doğru gene Bizanslılar tarafından geri alınmış, 1084 de Selçukiler, 14 sene sonra da 1 nci Haçlı seferi içinde Haçlılar tarafından zaptedilmiştir. Kudüs'te bir Lâtin hıristiyan krallığı kurulduğu sırada, Antakya Prensliği de bu krallığın en mühim parçalarından birini teşkil etmiştir. Fakat, nihayet hicri 1268 de Mısır'daki Türk Memlûk beylerinden sultan Baybars Antakya prensliğini ortadan kaldırmış, Antakya ve civarını Mısır Türk Memlûk devletine ilhak etmiştir. Milâdın 1516 yılında, Yavuz Selimin Mısır seferi ile ve cenubî Anadolu, Suriye, Filistin ve Mısırla beraber Hatay bölgesi de Osmanlı imparatorluğuna intikal etmiş ve 1918 den 1939 za kadar da bir siyasî buhran devresi yaşamıştır.

Antakya: Köprübaşı

•*•

«Tarih tekerrürden ibarettir» kaid since tekrar eski ve ilk sahipleri eli geçen Antakya, tabiatın büyük bir i na ile süslediği, fevkalâde güzel mağ zaralarla bezenmiş, turistik bir beld dir. Caddelerinden büyük bir kısmı a falt döşeli olan şehrin su, elektirik v kanalizasyon gibi toprak altı tesis ikmâl olunmuş, caddelerinin her i yanını büyük mağaza, otel, lokanta v kıraathaneler kaplamış, mezbahası y pılmış, aile parkı tesis edilmiş ve h kûmet, vali konakları, belediye, halkev emniyet ve tapu müdürlükleri binala adliye sarayı, müze, lise, Gazi ve İ met paşalar ilkokulları, memleket hast nesi, askerî kışlalar, turizm oteli v Gündüz sinema ve tiyatrosu gibi moder mimarinin en muvaffak eserlerinde sayılacak yapılar ve aynı mükemmeliye te birçok hususî binalar şehri en güz şekilde süslemiştir.

Antakya'yı modern ve turistik b şehir haline getirmek azminde ol Belediye, bugüne kadar gördüğü işle den başka önümzdeki yıllarda behe hal tahakkuk ettirmek karariyle zeng bir imar proğramı hazırlamıştır. Bu nazaran; şehir dahilinde ve şehre h kim Silpiyüs dağı eteklerine doğ müteaddit asfalt şöşalar açılacak, ete lerde bir koruluk, İskenderun şos üzerinde büyük bir park ve koşu m halli tesis edilecek, parka Ebedi Şef heykelleri dikilecek, turistik bir ot lokanta ve gazino kurulacak; et, bal meyve, sebze ve zeytinyağı halleri, h van, odun ve kömür pazarları inşa v birçok yeşil sahalar tesis olunacakt

•*•

Yalnız Antakya ve havalisi değ Hatayın her bucağı suya ve yeşile g mülmüş, eşsiz tabiat güzelliklerini üz rinde toplamış fevkâl'ade câzip, füsu kâr ve şiirâverdir. Burada tabiat, i san gözüne sanki her bakışta yeni b hayret ve insan gönlüne her çarpış tatlı bir örperme verir. Nereye baksan başınızı ne yöne çevirseniz bir evv kinden daha güzel, daha doyulmaz b manzara ile karşı karşıya gelirsiniz.

Bütün yolları asfalt ve yalnız kas balarında değil büyük yaylâlarında bi bir turiste lâzım her türlü konfo mevcut, tabiat, iklim ve tarihî serv bakımından harikul'âde zengin ve mu teşem olan Hatay, muhakkak ki iç ve d turizm için plânlanacak vilâyetlerimi başında gelir.

NUFUS İŞLERİMİZ

Yazan: Hulûsi GÜNAY

Her millet için en büyük hayatî davalardan birinin de „nufus" meselesi olduğu muhakkaktır. Nufuş işlerinin, devlet teşkilâtında temel taşı gibi bir ehemmiyet taşıdığına şübhe edilemez. Bizde bu teşkilât, Cumhuriyetin ilânına kadar pek mühmel bir halde bırakılmıştı. Daha dün tesbit edilen milyonlarca kaydsız nufus, eski ihmalin büyüklüğü hakkında bize bir fikir verebilir.

Osmanlı imparatorluğunu idare eden eller, memleketin ciddi davaları üzerinde hiç duraklamamıştır. Eski cemiyet terbiyesinde, keza, sarayla ve sarayın taşıdığı zihniyetle, aşağı yukarı, imtizac eden geri bir zihn'yet hakimdi. Bu da yine sultanların ve sultanlara yakın olan muhitin seyyiesidir. Zira, halkın gözünü açacakları, görgüsünü, idrak ve ihata kabiliyetini artıracakları yerde bilâkis kör etmoğe, iptidaî bir halde bırakmağa çalışırlardı. Öyle bir devirde öyle bir hükûmetin nufus teşkilâtı elbette sağlam esaslar üzerinde çalışabilmiş değildir. Keza, öyle bir cemiyette, vatandaş, nufus davasının ehemmiyetini göz önünde tutabilmiş değildir.

Cumhuriyet hükûmeti, bu meseleyi eline aldığı zaman, her şeyde olduğu gibi, teşkilât adı altında sendeleyen müşevveş bir müessese ile karşılaştı. Onu ıslâh için ne güçlükler çektiğini hepimiz biliyoruz. Memlekette hakikî nufus teşkilâti vücude getirildikten sonra yapılan umumî tahrir yoklama ve 2330 numaralı af kanunu, bize bilmediğimiz bir yığın nufus kazandırdı. 1935 senesi sonuna kadar cezasız olarak tescil edilmek suretile muazzam bir yekûn irae eden gizli nufusun son birkaç sene zarfında daha ziyade artmış olması her Türke sevinç verici bir hadisedir.

Bugün memleketimizde daha birçok gizli nufus bulunduğuna katiyetle kaniiz. Asırlarca ihmal edilen bir davanın birdenbire hal olunması her halde kolay birşey değildir.

Nufus işlerinde ihtisas sahibi eski bir memur tanırım. Bu zat, halihazır nufusumuzun yirmi milyona yaklaşmış olduğunu göğsünü gere gere iddia etmekte ve şunları söylemektedir:

« — Hükûmet, bir haylı masrafa ve mühim fedakârlığa katlanarak, umumî bir sayım yapılmasına karar veriyor. Bu iş merkezden vilâyetlere, vilâyetlerden kazalara emir ediliyor. Valilerle kaymakamlar, emir mucibince, neticeyi - tayin edilen gün ve saat zarfında - bağlı bulundukları makama bildirmeğe borçludurlar. Bu itibarla, muhtelif ellere vazife tevdi ediyorlar. Nahiye müdürleri ile bilhassa köy muhtarları sayımda filen vazife alan insanlardır. Dava, millî ve umumî olduğu için birçok münevverler de vazife alanlar meyanındadır: Öğretmen, Doktor, Mühendis, Avukat, ilâh...

« Tayin edilen müddet zarfında her yerde neticeyi istihsal etmek mümkün olamadığını düşünelim. Bu bir faraziyeden veya tahminden ibaret kalsa mes'ele yoktur. Lâkin hakikat olunca şekil değişir, acıdır. Ve ben böyle şeylerin şahidi oldum. Sayımda gönüllü olarak vazife almış bir münevver adam tanırım ki bir kapıyı yazmış, diğer kapının eşiğine bile basmadan geçmiştir. İşte o evdeki nufuslar gizli kalmış demektir!»

— Bunu niçin yapıyor, derseniz?.

«— Müddet daralıyor; zamanında neticeyi bildirmezse aczine tutarlar, diye çekiniyor ve işin bu şekline sapıyor. »

***

Memur arkadaşımızın sayım şekline ait olan bu sözleri üzerinde, biz, hiç bir düşünce yürütemeyiz. Çünkü mevzua karşıdan bakıyoruz. Bunun içün de bittabi bilmiyoruz. Fakat şu «20 milyon» rakamı pek hoşumuza gidiyor. Hayallarden tevekki eylemek suretile bir bakımdan bu iddiayı mülâyim bulmak lâzımdır. Nufus dairelerinde sıksık tesadüf edilen kaydsız vak'aların zamanla artışından, memlekette daha birçok gizli nufus bulunduğuna kat'î kanaat doğuyor. Amma, bu kanaat, yirmi milyonluk bir rakkam üzerinde tevekkuf etmek için bir vesikaya malik değildir. Hakikî nufus vaziyetimizi tesbit için hükûmetimiz elden gelebilecek fedakârlığı yaptı. Sayımda, hakikaten vazifelerini ihmal etmiş insanlar varsa, muhakkak ki, vicdanları titreyecektir.

Yakında umumî bir sayım daha yapılacaktır. Ozaman, temenni edelim, netice daha büyük rakamlarla karşımıza çıkarılsın.

Nufus işlerinde bugün için iki derdimiz vardır. Biri: köy işlerinde, diğeri: kadro meselesinde.

Köylerde doğum ve ölüm vak'aları, kendilerinde henüz vazife ve mes'uliyet hissi uyanmamış bazı muhtar ve üyelerin gösterdikleri ihmal yüzünden kötü bir vaziyette yürümekte ve bu gibi hallerden cezayı müstelzem neticeler doğmaktadır. Bu sahada yapılan ihmaller, kaydsız vak'aların çoğalmasında amil olmaktadır. Vazifesinde ihmali sabit olanlar hakkında yapılan tahkikat çok uzun sürdüğü ve cezayı tayin ve takdir etmek salâhiyeti idare hey'etlerine tevdi olunduğu için, işin aylarca sürüncemede kalmasına badi olmakta ve bundan da doğrudan doğruya halk zarar görmektedir. Bize kalırsa muamelâtın sürat ve selâmeti için ceza tayinleri bizzat mülkiye amirleri ve yahut nufus daireleri tarafından resen yapılmalıdır.

Buna mukabil nufus teşkilâtında, zaten kifayetsiz olan, kadroyu genişletmek iktiza eder.

Biliriz ki nufus dairelerinin vazifele yalnız nufus kayd ve tescilinden ibaret değildir. Mahkemelerin, maliye ve tapu dairelerinin nufus dairelerine yüklediği işler ve bunlara ilâveten askerlik şubelerinin muamelâtı, nufus müessesesinin çalışma tarzında bir bunaltı husule getirmiştir. Gerek vilâyetlerde ve gerekse kaza merkezlerinde mevcut nufus kadrosu, bukadar kalabalık muameleyi cevaplamak kudretinden çok uzaktadır.

Atatürk inkılâbı her sahada memlekete feyz ve nur saçarken nufus işlerinde çalışan memurlarımız inkılâbın kendilerine tevdi eylediği vazifeyi mahiyet bakımından bihakkın başarmışlardır. Soy adlarının tescili, muhakkak ki muazzam bir işti. Nufus dairelerinin, eski Osmanlı imparatorluğundan müdevver teşkilâtla bundan sonra idaresine herhalde imkânı yoktur. Gittikçe terakki eden, yükselen ve muasır medeniyet seviyesine ulaşan bir memleketin ve böyle bir memlekette oturan medenî insanların, medenî ve şahsî ahvallerini daha düzgün bir çerçeve içine almak, vatandaşı her yerde teshilâtla karşılaştırmak lâzım geldiğine şüphe edilebilir mi?. Bu arzuyu tahakkuk ettirmek için nufus teşkilâtinde kadroyu ihtiyac nisbetinde genişletmek, bundan başka nufus muamelatını pratikleştirmek zarurî ve hatta mutlaktır.

Eski devirde bu işleri idare eden ekserisi cahil ve nachil memurlar yerine şimdi tahsil, terbiye ve görgü seviyesi oldukça yükselmiş memurlarımızın mevcudiyetini görmekle iftihar duymakta isek te; bunlardan daha fazla randman almak matlûp olan hizmeti bekleyebilmek için nufus teşkilâtına imkânlar bahşetmek lâzımdır. Bunu, nufus dairelerine işi düşenler ve vaziyeti bir parça tetkik eyleyenler pek iyi takdir ederler.

Yıllardanberi duyuyorduk: Nufus teşkilâtında esaslı değişiklikler yapılacak. Bu rivayet, şimdiye kadar tahakkuk etmedi. Belki merhun - vaktina talik lunuyor. Dahiliye vekâletinden -yeni nufus sayımına hazırlandığımız bir devirde- bunun tesriini dilemek, bir memleket vazifesidir, kanaatindeyiz.

ÇIRPINAN SULAR

ROMAN : 36

MÜKERREM KÂMİL SU

«Sermed üzgün ve ümitsiz Balıkesirden uzaklaştıktan sonra, Âfet, Nahideye uzun bir mektup yazdı. Genç adamla nasıl konuştuklarını, Sermed tarafından hâlâ ve pek şiddetle sevilmekte olduğunu anlattı. "Çocuk olma Nahide! diyordu. Affet onu. Zaten ona karşı kin duymadığını yazmamış mı idin bana? Unutun herşeyi... Size iyi ve tatlı hatıralar kazandıran maziyi de bütün öteki şeylerle beraber bir tarafa bırakın. Yeniden buluşuyor gibi uzatın ellerinizi biribirinize... Bu def'a daha makul olun. Hayalden çok Hakikata yaklaşın. Biribirinizi anlayın. Ve hem de, sancılı, sıtmalı sevgilere yuvanızda yer vermeyin. Çoluğa çocuğa karışın. İkinizin de için için istediğiniz ve özlediğinize şüphe etmediğim mini mini başlar üstünde hazin maziyi unutun. Eser yaratın. Ve onu yetiştirmek yoluna gençliğinizi, gönüllerinizi, emellerinizi koyun. Tabiat bile değişmeden olamıyor. İnsanlar hergün yokluğa ve ihtiyarlığa doğru akıyorlar.

Son yıllarınızda elinizde avucunuzda bari birşey bulunsun. Sizi seven, sizi düşünen, sizin için yaşamayı, size menfaatsız bağlı kalmayı bilen biri bulunsun hayatınız da... Ve göçüp gittikten sonra hiç olmazsa hatıranız bulunsun arkanızda. Bu gökler altında, bu topraklar üstünde aşkınızın ve hayatınızın ebedî hatırası kalsın Nahide...»

Bir hafta sonra Âfet mektubunun karşılığını şu telgrafla aldı:

"Kat'iyen imkân göremiyorum Âfet!.

Şimdi Âfet için heyecanlı bir devre başlamıştı. Sermed İstanbuldan Bahri Doğruya telefon ediyor, mektup yazıyor, hiç olmazsa Nahidenin adresini vermelerini rica ediyordu.

Ne yapmaları lâzımdı? Nasıl hareket etmeleri muvafıktı? Karı koca derin bir düşünceye dalmışlardı. Âfet Nahidenin kırılmasından korkuyordu. Fakat Bahri Doğru:

— Bu pürüzlü işin biran evvel düzelmesi lâzım yavrum, dedi. Olan oldu. Bu şekilde hareket etmek mânasızlıktır, yanlış iş tutuldu diye bu müvazenesizliği, bu münasebetsizliği uzatıp durmanın mânası yok. Sermede acıyorum ben doğrusu. Bir daha telefon ederse verivereceğim adresi olsun bitsin.

***

Küçükyalı'nın hırçın rüzgârı çamların koynunda dövünüyor, dalgalar bütün hırçınlıklarile kıyıları dövüyorlardı. Sahil, rüzgârın ve suların hücumu karşısında ürpertiler geçirmekte idi. Köy az ışıklı, ve çok sessizdi. Sermed, kaç gecedir buhran içinde, binbir tereddüde gömülü olarak dolaştığı evin etrafında gene nöbet bekliyordu. Ne olursa olsun bu işe bir nihayet vermek lâzımdı. Direktörden bir mektup almıştı. İzni biter bitmez kendisini Avrupaya göndereceklerinden bahsediyordu. Kimyevî maddeler üzerinde bir tetkik yapacaktı. Şirket, fabrikalarda, lâboratuvarlarda hiç olmazsa bir yıl staj yapmasını muvafık bulmuştu. Bu mektup, hayattan bezmiş, pek vakıtsız yaşama yorgunluğunu hissetmiş genç adama tatlı bir ümit vermişti. Nahideye bu mektubu da gösterecek, buralardan muvakkat bir zaman için dahi olsa gideceğiz diyecekti. Uzaklara çekileceğiz. Bir zaman için gözden kaybolmak bir haylı unutulmak demektir. Muhit bizi hatırlamıyacak. Biz de şüpheli ve mânalı bakışlar karşısında bunalmaktan kurtulacağız. Yeni insanlar, yeni şehirler, yeni âdetler görünce belki de içimize elem veren eskileri unutmağa muvaffak olacağız.

Ah bir kere Nahide affetse. Başka birşey alâkadar etmiyecekti onu. Buralardan iki kaytsız mektepli gibi çıkıp gideceklerdi. Bu seyahat, bal aylarında yaptıkları memleket seyahatinden çok daha başka olacaktı şüphesiz. Yekdiğerlerine karşı daha itinalı ve şefkatli hareket edeceklerdi. Genç adam, sevdiği kadının yüreğinde açtığı yarayı kapamak için mevcudiyetini ortaya koyacaktı.

Vakıt ilerliyordu. Rüzgâr sesini yükseltiyor, karanlık daha korkunç bir şekilde koyulaşıyordu. Bütün cesaretini toplıyarak kapının zilini çevirdi. Evin içinde vakıtsız kapı çalınışlarına alışık olunmadığını hissettiren bir telâş baş gösterdi.

Galiba beyin evlâtlığı, kocası öldükten sonra Nahidenin yanına gelmişti. Tereddütle:

— Kimsiniz? diye sordu.

— Aç kızım Zehra benim. Yabancı değil.

Kapı gene tereddütle açıldı. Zehra, Sermedi karşısındn bulunca gayriihtiyarı haykırdı. Gözleri dehşetle büyümüştü. Rengi bozuktu.

— Hanımından beni eve kabul etmemek için emir mi almıştın Zehra?

— Estağfurullah beyefendi. Şey, lâkin birdenbire korktum da...

İçerden o sevgili ses, o biraz kalın, tahrik edici ses:

— Kiminle konuşuyorsun Zehra? diye sordu. Kim geldi?

Sermed, Zehranın karşılık vermesine fırsat bırakmadan ilerledi. Sesin geldiği tarafa doğru yürüdü. Bir kapı açılıp kapanmıştı.

— Benim Nahide. Nahide ben geldim! diye genç adam eski karısının ellerine sarıldı. Genç kadın boynunu, kollarını iyice saran, koyu renk fanila dan bir ev elbisesi giymişti. Saçları kalın bir örgü halinde başını sarmıştı. Yüzü bembsyazdı. Nasıl da hiç bozulmamış, değişmemişti? Yüzünün ifadesi büsbütün mânalı idi. Büyük gözlerinde yangınlar vardı. Ellerini, ateşten çeken çocuklar gibi Sermedin avuçlarından kurtardı.

Şaşkın ve üzgün:

— Sizi beklemiyordum! diyebildi. Sizi hiç beklemiyordum.

Sermed ölü gibi bir koltuğa yığıldı. Dehşetle karısını dinliyordu. Gözlerinin, ona bakmaya kanamıyan bir ifadesi vardı.

— Çekilip gitmemi istiyorsun. Fakat dinle beni, diye inledi. Beni bir kere daha dinle.

— Aramızda söylenilmesi lâzımgelen herşeyi çoktan söyledik ve bitirdik değil mi?

— Birçok şey söylemiş olabiliriz Nahide. Fakat henüz hiç birşey bitirmedik. Sana, seni sevmekten kalmıyan kalbimi bir kere daha uzatıyorum. Ben herşeyi öğrendim. Büyüklüğünün karşısında...

— Lâkin bütün bunlara ne lüzum var? diye Nahide sözünü kesti.

Halbuki Sermet bir solukta hepsini söylemek, onu tekrar kazanmak istiyordu. Bundan böyle ölünceye kadar beraber yaşamak kararını vermeden buradan uzaklaşmak fikrinde değildi. Sesi

titreyerek, gözleri dolarak genç kadına, onsuz geçen hayatın ıstıraplarından, katlanılmaz mahrumiyetlerinden bahsetti.

Nahide dinledi, dinledi. Kırık bir sesle:

— İnsan gönülleri sular kadar mukavemetli değil ki Sermed, dedi. Onlar gibi çırpınmağa kalkışıyorlar, fakat onlar gibi yorgunluğa uzak kalamıyorlar. Çocukluğumda bir gün babam beni çırpınan sulara benzetmişti. "Şimdi onlar gibisin. Fakat yorulacaksın! „ demişti. Babamın hakkı varmış Sermed. Evet, babam çok doğru söylemiş.

Genç adam sonsuz bir heyecan içinde, tatlı bir ümide kapılarak:

— Beraber dinleneceğiz sevgili! dedi. Seninle olduktan sonra yorgunluğun da sonsuz bir tadı vardır benim için.

Nahide biran durdu. Sonra dolgun bir sesle:

— Belki birgün gene seni çağıracağım, dedi. Belki, bilinmez, belki gene bir gün gelmeni istiyeceğim.. diye ilâve etti. Fakat şimdi değil. Şimdi mümkün değil. Şimdi mümkün değil. Asla, asla mümkün değil dostum.

Sermed, genç kadının ayağa kalktığını görünce, onu yalnız bırakmak lâzımgeldiğini idrak etti:

— Bekliyeceğim Nahide; diye o da yerinde doğruldu. Bekliyeceğim aziz sevgili. Hem bu defa ömrümün sonuna kadar...

Bunu söyler söylemez bir zamanlar ona: «Ölüm bile beni sizden ayıramaz» dediğini düşündü. Ölüm ayırmamıştı. Amma bir kadın, Yarabbi, ne kadar basit, ne kadar kolay olmuştu bu .. Bir kadın, sadece bir kadın ayırmıştı. Ve şimdi yeni heyecanlardan hevesini almış adi bir çapkın gibi tekrar ona dönüyordu

Ne yüzle diye düşündü. Âfetin sitemle, kinle, affetmeyen ışıltılarla gözbebeklerinden ruhunu delen yeşil bakışları gene hayalinde çaktı, söndü.

Eski karısının o kadar çok sevdiği, inandığı yeşil gözlü arkadaş: « Hayatınızdan ayrılmış bir kadının uyuyan hatıralarına el sürmeğe hakkımız yok değil mi? » demişti. Evet hakkı yoktu. Âfet Doğru, her zamanki gibi çok doğru söylemişti.

Nahideyi lâyık olduğu şekilde sevmeyi bilmeyen kalbinden iğrendi. Ve bir gün ona lâyık olmak için ne yapmak lâzımgeldiğini derin derin düşünmek istedi. Fakat önce buradan çıkıp gitmek, onu yalnız bırakmak lâzımdı. Mademki istemiyordu...

Bu defa altı, yedi yıl evvelki genç ve tecrübesiz âşık gibi geri dönmek, ona bir şeyler söylemek cesaretini bulamadı. Çünkü o aşkın da, ıstırabın da dile düşmiyenini tercih ediyordu. Birşey söylemeden, ayaklarının ucuna basa basa odadan çıktı. taşlıkta durdu. Geri döndü. Birşey yapmak, sevdiği kadının yakininden uzaklaşmadan önce mutlak birşey yapmak istiyordu. Duvarları okşıyor, onun her gün basıp geçtiği kapı eşiklerine yüzünü sürmek istiyordu.

Zehra göründü. Onun bile bakışları küskündü. Sevdiği kadının uğradığı yersiz hiyaneti, demek o bile haksız buluyor; tabiî görmiyordu.

Sokağa çıktı. Şimşekler çakıyor, yağmur tufan başlangıcını andıran bir hızla yağıyordu.

Fırtına... Gene onu düşündü. İnce parmakları tuşlarda uçuyordu. Gece renkli başını çevirerek, tatlı, sıcak bir sesle: « Büyük, esrarlı bir ormanı gözünün önüne getiriverміşti. Görünmeyen bir derenin çağıltısı... Dallardan başlarını kanatlarının altına gizleyen binbir renkli kuşlar ve gölgelerde bir küçük kadın... Gök koyu renkli, yağmur yüklü bulutlarla örtülüdür. Biraz sonra korkak damlalar düşmeğe başlar. Rubları yakmak isteyen şimşekler, düşen yıldırımlar, devrilen ağaçlar... Fırtınadan korkan küçük kadın çığlıklar atmaktadır. Belki de hiç gelmiyecek, bir daha dönmiyecek birini ümitsizce çağırır. Anladın değil mi Sermed? Şimdi kapa gözlerini ve beni dinle... »

Sermed geriye döndü. Eğer o da şimdi mazide kalan bu geceyi hatırladı ise biz tekrar mesut olacağız diye düşündü. Kalbi kuvvetle vuruyordu. Artık onun fırtınadan korktuğunu, perdeleri sımsıkı bağlıyarak bir köşeye sindiğini, yahut da başını örtülerin altında gizliyerek için için ağladığını düşünüyordu.

Genç adam deli gibi yollarda koşuyordu. Dalgalar hâlâ kıyılara çarpıyor, parçalanıyor, durmadan çırpınıyorlardı. Kendi deli gönlü gibi... Bir tek kadın için çırpınan zavallı gönlü g bi..

Çamlıkta uğultular vardı. Küçük Yalının kışını çok düşünmüş, fakat hiç görmemişti. Nahidenin bütün bir mevsim burada yapayalnız ne yapacağını, bu korkunç gecede bir daha düşünmek sinirlerini gerdi.

Uzakta, sevdiği kadının evindeki solgun ışık pek zaif görünüyordu. Ümitlerini birden öldürecek kadar zaif! Eve yaklaşınca durdu. İçerden gayet yavaş çalınan bir piyano sesi geliyordu. Birden yüreğine sevinçler doldu. Varlığını saran bir dikkatle bu sesleri dinledi. Evet yanılmıyordu. Nahide fırtınayı çalıyordu. Kapıyı gene Zehraya açtırdı. Ayaklarının ucuna basa bas taşlığı geçti. Salon kapısı aralıktı. Yeşil saçaklı lâmbanın gölgelere boğduğu köşeye doğru ilerledi. Sevdiği kadının yavaşça omuzlarına dokundu.

— Bir gün belki çağıracağını söylemiştin sevgili, işte geldim! diye inledi.

Onun uzun beyaz eli mukaddes bir kanat gibi başında dolaştı.

— Geleceğini, bana mutlak döneceğini biliyordum. Kal, artık sana inanıyorum; diye başını genç adamın göğsüne bıraktı.

Ah bu koku.. Onu büyüleyen, kendinden alıp giden onun kendine mahsus kokusu...

Sermed silkindi. Bu ne feci bir hayal oyunu idi. Bu hazin bir aldanıştı. Bu, seraptan başka birşey değildi. Serap, seraptı bu...

İçerden piyano sesi falan gelmiyordu. Ev sonsuz bir sükûna ve karanlığa gömülmüştü. Ne ses, ne ışık, ne küçük bir kımıldama...

Taptığı kadını dört duvarı arasında kendisinden ayıran bu küçük eve hüsranla baktı. Bu kalın perdelerin hayata olduğu gibi kendi aşkına da kapanmış olduklarını yana yana hissetti. Bu defa belki bir çok yıl daha ihtiyarlamış olarak geri döndü. Artık başı boş bir rüzgâr gibi koşuyor... deliler gibi kendi kendine konuşuyor, fırtınaya meydan okumak istiyor, göğsünü yağmura açıyordu.

Tabiatın bu coşkun gözyaşları yüreğinde yanan ateşi söndürmeğe muktedir değildi. Fakat görseydi sevdiği kadının birkaç damla gözyaşı, onu yeniden hayata bağlıyabilirdi. Hem de taptaze ümit ve hayallerle... Sevilen kadının gözyaşları elbette ki onu yeniden yaşama dünyasına çekip çıkarabilirdi.

Amma görmedi. Ne yazık ki göremedi. .

. . . .

Yeşil saçlı gece lâmbasının solan, eriyen ışığında bir teselli kıpırdıyor, orada bir kadın ağlıyordu...

— SON —

On Dokuzuncu Asrın Tanınmış Kadın Ressamlarından :

VIGÉE LEBRUN

- Matematik Dersinden Meydana Çıkan İstidat ! -

Yazan:
İlhan S. TANAR

Daima gülen, ışıklı, mavi gözleri vardı, dudaklarından bir söz çıkmadığı halde bin bir mana ile daimî bir hareket halinde bulunan gözlerinden dolayı, mektep arkadaşları, hakikî ismi olan (Vigée) yi kullanmıyarak, onu, karakterini çok iyi ifade eden (Güneş) lakabile çağırırlardı.

Cidden güneş gibi iç açıcı, en dertli insanların bile bir gülüşile kederlerini hafifletmek kudretine malik olan bu küçük kızın babası, gerek şöhret bakımından, gerek paraca fakir bir ressamdı. 1765 senesinde Pariste çok kuvvetli ressamlar vardı: onların tablolarının yanında babasının eserleri pek sönük görünüyor, emekleri takdir edilmiyor, para cüzdanı ailesini geçindirmeğe bile yetişmiyecek kadar hafif kalıyordu. Fakat küçük kız, parasızlıklarından dolayı kendisini üzmezdi. Tabiat güzelliklerinden bir Prenses kadar istifade etmekle kanaat ederdi. «Milyoner olsak dünya nimetlerini başka gözle mi göreceğiz? yine ayni güneşi, ayı, denizi, yeşilliği seyretmiyecek miyiz?» derdi. Yıldız ve ay ışığının seherinde, şafağın ve gurubun yumuşak renklerini, Sen nehrinin kıyılarındaki parkların sık ağaçlıklarını sadece kendine hasretmeğe İmparator bile muktedir değildi. Şu halde, Vigée'nin günlerini neş'eyle geçirmemesinin bir sebebi yoktu.

Bir sabah sınıfta, - dersleri hesaptı ve muallimleri M. Cauhapé tenasüp kaidelerini her zamanki ağır ve ciddî tavrile izah ediyordu - Andre isminde bir kız kendini tutamıyarak yüksek sesle güldü. Kızların hepsi, gözlerini tahtada hocalarının yazmakta olduğu rakamlardan ayırarak, hayret ve korku ile kahkahanın duyulduğu sıraya baktılar. Bu sert muallimin dersinde böyle bir hadise ilk defa vukubuluyordu.

Matematik muallimi, tebeşiri atarak sür'atle yüzünü sınıfa döndü. Sert bir sesle:

— Matmazel!

Diye bağırdı. Bu tek kelimelik ihtarda: «Bu terbiyesizliği, nasıl cesaret edip te yaptınız? niçin güldünüz? sebep neydi? kim güldürdü? suallerinin toplandığını hisseden Andre ayağa kalktı:

— Affedersiniz, kendimi tutamadım.

— Sizi güldüren sebep neydi?

Küçük talebenin rengi soldu, tebessümü duruldu. Kendini güldüren sebebi söylese, en yakın arkadaşını ele verecek, söylemese, şiddetli bir cezaya çarpılacaktı. Biraz düşündükten sonra, arkadaşını şikâyet etmektense en ağır cezayı almağı tercih etti...

Titrek bir sesle:

Mari Antuvanetin Vigée Lebrun tarafından yapılmış bir potresi

— Söyliyemem! diye mırıldandı. Sınıfta gürültü ettiğim için çok müteessifim.

Muallim Cauhapé kürsüsüne doğru yürüdü, masanın üzerindeki ince değneği eline aldı. Değneğin acısını bilen çocuklar, bu hareketi görünce korku ile titreşmeğe başladılar. Ağlıyanlar bile oldu.

O anda sınıfta başka bir ses duyuldu:

— Rica ederim, Andreyi cezalandırmayınız. Onu güldüren bendim. Resim yapıyordum.

«Güneş» ayağa kalkmış, ışıklı gözlerile muallime bakıyordu.

Muallim değneği elinden bırakmıyarak, (Güneşin) oturduğu sıraya yaklaştı.

— Dersine o kadar az ehemmiyet veriyorsun, resim yaparak hem kendin dikkat etmiyor, hem de başkalarını rahatsız ediyorsun. Ben şimdi sana ...

Cümlesini tamamlıyamadı. Değnek elinden düştü. Vigée'nin defterinde Andreyi güldüren resmi görmüştü. Kopuk kuyruklu bir köpeğin etrafına toplanarak, türlü maskaralıklar yapan yedi çocuğu tasvir eden bu resim, usta bir ressam elinden çıkmış kadar mükemmeldi. Böyle bir resmin on iki yaşında bir küçük kızın kaleminden çıkmış olmasına fevkalâde hayret etmişti:

— Size resim yapmağı kim öğretti?

Diye sordu.

— Hiç kimse, efendim. Babam çalışırken, yanında durur seyrederdim. Bazen onun tablolarının eşini yapmağa çalışır, bazen de etrafımda gördüğüm eşyaların veya insanların resimlerini çizerdim. Sınıfı rahatsız ettiğimden dolayı çok müteessifim. Fakat birdenbire hatırladığım bu sahneyi defterime çizmekten kendimi menedemedim.

Şiddetli bir yaz fırtınasından sonra çıkan güneş gibi, muallimin yüzündeki hiddet ifadesi, yerini birdenbire tatlı, müşfik bir gülümsemeye terketmişti. Küçük kızın defterini eline aldı. Her sahifenin kenarı irili ufaklı resimlerle

doluydu, ağaçlar, çiçekler, hayvanlar ve çocuklar, her biri ayrı bir mükemmeliyetle çizilmiş çocuk resimleri...

Matematik muallimi ressam değildi ama, bu krokilerin büyük bir istidadın müjdecisi olduklarını takdir edecek kadar sanattan ve resim tekniğinden anlardı. Yüzünde derin bir hayranlık ifadesile, resimlere uzun uzun baktı. Talebeler şaşırmışlardı. Hangi mucize muallimin hiddetini böyle umulmıyan, korkudan titreştikleri bir anda teskin edivermişti?

Tekrar konuştuğu zaman, sesi, biraz evvelki hiddetli adamın ağzından çıktığına şüphe edilecek kadar yumuşaktı.

— Matmazel Luiz Vigée'yi bu defalık affediyorum.

Ve sözünü bitirince kürsiye çıkarak, sanki birşey olmamış gibi, dersine bıraktığı yerden devam etti.

Ayni sonbahar gününün akşamında, matematik muallimi Mösyö Cauhapé, bütün hayatını semeresiz bir san'at aşkına vakfetmiş olan bir ressamı, gündüz derste arkadaşlarını güldüren (Güneş) in babasını, ziyarete gitti.

Ressam tablôlarile o kadar meşguldü ki, kızını ancak yemekten yemeğe görür, boş vakitlerini nasıl geçirdiğini, kabiliyetini, istidatlarını bilmezdi. Annesiz büyümüş; çocuk olduğu için, aralarında yakınlık yaratacak bir kadın da mevcut değildi.

O akşam, muallimin getirdiği defterdeki krokileri görünce hayret ve sevinç içinde kalmıştı.

— Muhakkak, diyordu, muhakkak kızım büyük bir ressam olacak. Onun küçücük parmaklarında benim bu koca gövdemin ve kafamın tekmilindekinden daha fazla istidat varmış ta haberim yok. Yarın ona bir resim sehpası alacağım.

Sözünü hemen ertesi gün yerine getirdi. Cebindeki son meteliği bile harcıyarak küçük kızına bir sehpa, fırçalar ve boya takımı aldı. Davesné isminde bir ressam Lüize ders vermeğe başladı. Lüiz o kadar hevesle çalışıyordu ki ders saatleri hocası için büyük bir zevk oluyordu. Küçük ressam bütün gün sehpasının başından ayrılmıyor, geceleri yatacağı zaman fırçasını elinden bırakırken ertesi sabah tekrar başlıyacağını düşünerek sevinçle yatağına giriyordu.

●

Fasılasız, sebatlı bir çalışma ile geçen üç seneden sonra, Lüiz küçük bir atölye açtı. Artık öğrenme devresi bitmisti. Yaptığı küçük tablôlar rağbet görüyor, yüksek fiatla satılıyordu. Babasının bir senede kazandığından fazlasını bir ayda kazanıyordu. On üç yaşını bitirdiği zaman, ismi tanınmış, bütün Paris harikulâde bir istidada

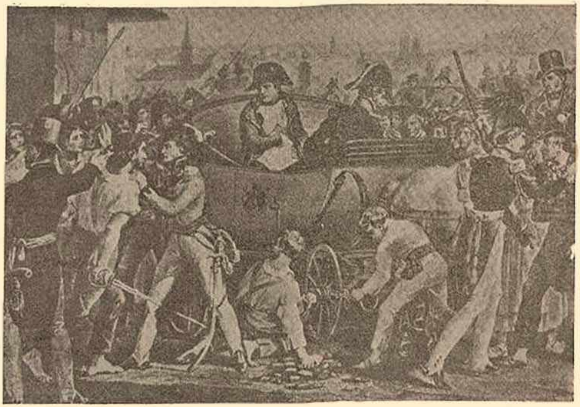

Birinci Napolyon imparator olunca, Fransaya dönmesinde bir mahzur kalmamıştı.

malik olan çocuk ressamı takdir etmeğe başlamıştı. O zamanın meşhur ressamlarından Greuze, La Tour, Suzanne ve Nattier onunla alâkadar olarak ücretsiz ders veriyorlardı. On dört yaşındaki küçük kız, Fransanın meşhur şahsiyetlerinden biri olmuştu.

Genç ressam, hayatı parlak bir alaimisema kadar parlak ve renkli görüyordu: Prensesler, Duşesler, büyük ailelere mensup kadın ve erkekler akın akın atölyesine giderek portrelerini yaptırıyorlardı.

Herhangi bir mevzu üzerinde muvaffakıyetle işleyebilecek kadar ustaydı, fakat en ziyade, senelerce evvel hesap dersinde yaptığı gibi, çocuk resimleri çizmekten hoşlanıyordu. Lüiz Vigée'nin en muvaffak eserleri, çocuk ve güzel kadın portreleridir. Sanati ve kabiliyeti sayesinde paralarını aldığı asılzadelerin iyi kalpliliği, zekâsı ve samimiyeti ile dostluklarını da kazanmağa muvaffak olmuştu.

Lüiz, on beş yaşına bastığı zaman, kendine ve ailesine rahat bir hayat temin edebilmiş, mes'ut bir insandı, yalnız, bir tek arzusunu henüz yerine getirememişti. Fransa veliahdile evlenen Avusturyalı Prenses Mari Antuvaneti, düğün alayı ile Parise ilk girdiği gün görmüş ve "Aman ne güzel kız, portresini yapabilsem!„ diye haykırmaktan kendini menedememişti.

Ressam kızla Mari Antuvanet ayni yaşta idiler. Genç kız bir peri prensesi kadar zarif olan müstakbel kraliçenin güzelliğini muşamba üzerinde ebedileştirmekten daha büyük bir saadeti tahayyül edemiyordu.

Nihayet bu muradına erdi.

Yağmurlu bir gündü. Versay civarında bir şatoya misafir giden Lüiz Vigée, o sabah, gezintiden dönerken, ani ve şiddetli bir yağmura yakalanmış, üstü başı sırsıklam bir halde koşarak eve dönüyordu.

Birden, köşe başından gümüşi renkte bir lando göründü. Atlar fırtınadan ürkmüş gibi çılgın koşuyorlardı. Mari Antuvanet, damdönürlerinden birile birlikte Paristen dönüyordu. Yolun kenarında koşan ıslak kızı görünce arabacıya durmasını emretti:

— Gir içeri yavrum, diye seslendi, bu yağmurda yayan gidilir mi? Talihsiz Kraliçe ile ressam kızın tanışmaları böyle başladı ve sür'atle ilerledi.

Mes'ut ve sakin günler çabuk geçti. Kral on beşinci Lüi ölmüş yerine tahtını on altıncı Lüi geçmişti. Mari Antuvanet kraliçelik taçını giyerken Lüiz Vigée'ye de akademi âzalığı verilmişti. İkisi de on dokuz yaşlarında idiler. Yine ayni sene de, Lüiz, Lebrun isminde bir Fransızla evlenmiş ve eserlerine Vigée Lebrun imzasını atmağa başlamıştı. Fransa Kraliçesinin bir değil beş altı portresini yapmıştı.

Birbirlerile gayet iyi anlaşan iki genç kadının saadeti uzun sürmedi: Fransa ihtilali Kral ve maiyeti ile birlikte genç Kraliçeyi de vakitsiz bir ölüme mahkûm etti. Vigée'de küçük kızile beraber İtalyaya kaçmağa muvaffak olmasaydı, hiç şüphesiz ki, Kraliçenin yakın bir dostu olduğundan dolayı aynı akıbete uğrıyacaktı. Fransada vaziyet düzelinceye kadar, senelerce Rusyada, Avusturyada, Belçikada dolaştı. Nereye gittise, san'atı sayesinde, rahatça yaşayacak kadar para kazanıyor, itibar ve hürmet görüyordu.

Birinci Napolyon imparator olunca, Fransaya dönmesinde bir mahzur kalmamıştı.

(Sen) nehri sahillerinde bir eve yerleşerek ömrünün sonuna kadar, müzelerde olan bir hazine gibi muhafaza edilen şaheserler vücude getirdi.

HALKEVLERİ

Kuruluşlarının sekizinci yıldönümünü kutluladığımız bu kültür müesseseleri kendilerinden beklenen faydaları memnuniyetbahş şekilde vermişlerdir

Yazan: Ali Enver TOKSOY

Türkiye'de Halkevleri tesisinin sekizinci yıldönümünü, bir müddet önce, derin bir sevinçle kutluladık. Milli bir bayram havası içerisinde geçen ve hepimizi de ayni şekilde mütehassıs eyliyen bu yıl dönümlerinin kültürel bakımından haiz oldukları ehemmiyetin üstünlüğünde kimsenin şüphesi yoktur.

Bundan sekiz sene evvel ve memleket hesabına hep fayda ve hayır ifade eden ümitlerle dolu olarak kurulan Halkevlerinin, bu ümitleri birer hakikat haline getirdiği ve hattâ tahminlerden çok daha fazla rağbet ve muvaffakiyet temin eylediği muhakkaktır. Halkevlerinin açılmasından önce umumî kültür seviyemiz, hiç olmazsa bu mertebede değildi. Sosyal alanda fasılasız denecek surette ve gittikçe artan bir sür'atle vukua gelmekte olan terakki ve inkişaflarda en büyük rolün Halkevleri tarafından oynandığı inkâr götürmez bir hakikattır.

Türk ocakları bekleneni vermekten daima uzak kaldı. Halkevlerine nisbetle maksat ve gayeleri çok daha mahdut ve faaliyet sahaları bu nisbette dar olduğu halde gene tam ve kâmil bir muvaffakiyet göstermemişlerdir. Mevkilerini Halkevlerine terkederek maziye karışmış olmalarındaki sebep ve hikmetlerin başlıcası da bu değil midir ki?

Halkevleri umumî kültür seviyemizi yükseltmekte çok işe yaradı. Bu müesseselerden evvel dil ve tarih cereyanları, spor, musiki ve temsil zevki, yabancı dil ve okuma sevgisi, kasabada ve köyde sosyal yardım hareketleri pek sönük, yahut pek cılız olsa gerektir. Dil ve tarih bakımından elde edilen mutlu neticeleri, memlekette geniş bir spor, temsil ve musiki zevkinin uyanmasını, on binlerce yurttaşın okur vazar bir hale getirilmiş, binlerce genç kız ve kadının türlü san'atlar öğremmış olmalarını, köylerde ve köylülerde hasıl olan kalkınmayı, geniş ölçüde teessüs eden içtimai yardım şebekesini, okuma isteğinin ulaştığı mertebeyi, müze ve sergilerden görülmekte olan faydaları ve hülâsa, sosyal sahada vücude getirilen her türlü inkilâp ve bu yolda kazanılan muvaffakiyetleri hep bu kültür müesseselerine borçluyuz.

Halkevli yerle Halkevsiz yer arasındaki farkların büyüklüğü, seneler geçtikçe daha sarih olarak anlaşılmaktadır. Halkevi açılmış bir şehir veya kasabanın arzettiği manzara ile böyle bir teşekkülün henüz faaliyete geçmediği bir şehir veya kasabanın taşıdığı manzara elbette biribirinin aynı değildir. Birincilerin, kültürel bakımdan kaydedilen tealilerle modern ve medenî bir çehre iktisap etmiş olmalarına mukabil, her türlü sosyal ve medenî hareketlerden mahrum bulunan ikinciler basitlik ifade eden ilk çehreyi muhafazada berdevamdırlar.

Bu itibarla, C. H. Partimizin her şehir ve kasabayı behemehal bir Halkevine ve bir Halkevi binasına ve bütün köyleri bir Halkodasına kavuşturmak yolundaki sarsılmaz azmini ve bu hususta aldığı yeni kararı alkışlamamak kabil değildir.

Bursa Halkevi Sahnesinde Bir Gece

Yazan: Nihat UZ

Bursalıların çok sevdiği idarecilerden birisi de hiç şüphe yok ki Halkevi başkanı değerli hukukcu avukat Tevfik Aycan'dır. Kendilerini kime sorsanız, onun hakkında mutlaka samimi sözler işitirsiniz. Halkevinin metodik çalışmaları, onun karakterinin aksetmiş bir şeklinden başka bir şey değildir. Bursa Halkevi, diğer Halkevleri arasında metodik çalışmalarile sivrilmiş bir kültür kaynağıdır.

Bütün faal branşlar içinde, en ilerisini göstermek lâzımgelirse; bu hakkı temsil kolu kazanır. İşte « Yarım Ay » okuyucularına bu yazımda Bursa Halkevi temsil kolu faaliyetlerinden bahsedeceğim:

*
* *

Halkevi başkanı Bay Tevfik Aycan'la beraber Halkevi temsil salonuna giriyoruz. Tevfik Aycan, beni temsil kolu başkanı ile tanıştırdı:

— Kolumuz başkanı Hulki Kurtkaya...

— « Yarım Ay » Bursa muhabiri Nihat Uz.

Bay Tevfik Aycan bizi tanıştırdıktan sonra, Halkevi aile toplantısında bulunmak üzere yanımızdan ayrıldı.

Bay Hulki, çok kibar ve nezih bir adam... Sanki benim ne düşündüğümü anlamış olacak ki, bana:

— Eğer arzu ederseniz sizi sahne arkadaşlarımla tanıştırayım, dedi.

Bu teklifi memnuniyetle kabul ederek, hemen arkadaşların yanına gittik. Beni ne-

Halkevliler bir köy gezisinde

Halkevi tarafından tertip olunan toplantılardan biri

zaketle karşıladılar. Hepsi genç ve şen...

Bay Hulki:

— Arkadaşlarının hepsinin yüzü gül:-yor. Muvaffakiyetlerinin takdir edilmesi onlara sevinç verdi. Çünkü:

Bursa Halkevi temsil kolu, akranları arasında birinciliği kazanmıştır. Merkezin tensibi üzerine yakında onbeş günlük bir memleket turnesine çıkacağız.

İzmir, Manisa, Aydın proğramlarımız dahilindedir.

Elimizde hazır üç eserimiz var. Bir de provalarına başladığımız « Hissei şayia » yı sayarsak dört oluyor. Bunların arasında halk üzerinde en çok sükse bırakan, Ahmet Vefik paşanın Moliér'den adapte ettiği « Zor Nikâh » oldu. Halkın gösterdiği bu rağbetin en büyük hissesi, kıymetli arkadaşımız (Ragıp Haykır) ındır. « İvaz ağa'» rolünü o kadar yaşattı ki, halkın avuçları alkışlamaktan kızardı.

Bay Ragıp Haykır:

— Mübalağa ediyorsunuz. Hulki bey, bu derece değil, dedi.

Bay Hulki bana:

— Bay Nihat, bu akşam «Zor Nikâh»ı Bursa'da son defa oynıyoruz. İyi ki kaçırmadınız, dedi. Ben de:

— Orası öyle. Halkevi biz gazetecileri hiç düşünmüyor, dedim.

— Ragıbı, İvaz ağa rolünde seyrettikten sonra, kıymetini takdir edeceğinizden eminim.

Saat sekizi geçiyordu. Oyun; buçukta başlıyacağına göre, arkadaşları makyajlarını yapmakta geciktirmemek için, yanlarından ayrılarak salondaki gösterilen yerime oturdum.

***

« Yaşıyan Ölü » ve « Zor Nikâh » ı birden sahneye koyan arkadaşların hepsi muvaffak olmuş sayılabilir.

Bursa Halkevi temsil kolunun oynadığı (Zor Nikâh) tan üç sahne

(Zor Nikâh) ta rol alan gençler temsil kıyafetleriyle..

« Yaşıyan Ölü » de « Nejdet » rolünde Ahmet, ve « Zor Nikâh » ta «Hüsrev Bey» rolündeki genç hiç de rollerini benimsememişler. Nejdet rolünde Ahmedin ses tonunun hiç değişmemesi ve bazı kelimelerin son hecelerini uzatması ve bu arada sun'i bir takım yerinde olmıyan jest ve mimikleri hiç de iyi bir tesir bırakmıyor.

« Zor Nikâh » ta - o genç müstesna - hepsi muvaffak oldular. İvaz ağa rolünde Ragıp Haykır, cidden bir şaheserdi.

***

Temsilden sonra arkadaşların yanına giderek hepsini ayrı ayrı tebrik ettim. Ragıp Haykır'a:

— Rağıp bey başkanınızın temsilden önce söylediği sözler, san'atınız yanında pek sönük kalıyor. Cidden siz pek kıymetli bir sanatkârsınız.

Türk sahnesi bir gün gelecek sizinle öğünecektir. Siz bir (Vasfi), bir (Hâzım) yerini şimdiki hâlinizle pek âlâ doldurabilirsiniz; dedim...

Bay Ragıp:

— Kendimi methü sena değil, san'at kabiliyetimi işliyerek Türk sahnesinin bir uzvu olmak en büyük ideâlimdir. Sahnede doğmadım, amma galiba Moliér gibi sahnede öleceğim.

Arkadaşlar benimle makyajlariyle konuşuyorlardı. Onları fazla bekletmemek için, kıymetli sanat'kâr Ragıp Haykır'a ideâlinin tahakkuku için, diğer arkadaşlara da Ege turnelerinde muvaffakiyet temenni ederek ayrıldım.

Tarihî Fıkralar:

Ahmet Mithat efendi ve oğlu

Ahmet Mithat efendinin oğlu Doktor bay İbrahim Yazgıç babasının tercümeihaline dair Tan gazetesinde güzül bir tefrika neşreetti. Gayet güzel bir ifade ile kalem oynattı. Babasının suhuleti tahririne oğlu da varis olmuş görünüyor. Ahmet Mithat efendi merhumu böyle bir güzel hayrülhalef yetiştirdiği için tebrik etmek lâzımdır. Eğer sağ olsaydı bu tebriki bizzat ve bilfil yapmak isterdim. Fakat bu yazıda bir yanlış görüyorum. İbrahim Yazgıç babasının karantına müdürlüğünden bahsediyor. Benim bildiğim Ahmet Mithat efendi karantına müdürü olmamış. Fakat Galatada yeraltı camii üzerinde bina edilmiş olan fevkanı ve geniş dairede içtima eden muhtelit meclisi sıhhiye reisi sanisi idi. Muhtelit meclisi sıhhiye on dört devletin murahaslarından teşekkül ederdi. Her devlet meclisi sıhhiyeye tabip olmak üzere birer delege gönderir idi. Muhtelit meclisi sıhhiyeye Osmanlı hariciye nazırı olan zat riyaset ederdi. Reisi sani ise devleti Osmaniyenin resen nasp ve tayin ettiği bir zat idi. İşte Ahmet Mithat efendi muhtelit meclisin Osmanlı imperatorluğu reisi sanisi idi. Ahmet Mithat efendi iki kuruşluk tütün paketini nerede olsa açar, kendi elile sıgarasını sarar ve püfler idi. Abdülhamit Ahmet Mithat efendinin hiçbir arzını red etmezdi.

İsmini şimdi hatırlayamadığım bir Rum Doktor Basra karantına idaresinde memur iken bir İranlıyı rovelver kurşunile öldürdü. Çünkü İranlı karantına nizamatı hilâfına olarak hareket etmeğe cür'et etmiş, yapılan ihtarata kulak asmamış idi. Karantına kordununu bozmağa teşebbüs ve teşebbüsünde ısrar edince Doktor da rovelverini çıkarıp İranlıyı vurdu. Doktor mevkufen İstanbula getirildi ve kendisine bir delilik unvanı takılarak Şişlide Fransız hastahanesinde güya mevkufen, ibate ve iaşe edildi. Evrak mahkemei temyiz istida dairesine gitmiş idi. İstida dairesi bir türlü işin içinden çıkamiyordu. Aradan on üç ay geçtiği halde bir netice elde edilemedi. Hırçınlanan Ahmet Mithat efendi bir gün kavuğu bastı. Saraya dayandı. Doktorun af, ve itlâkına irade istihsal etti. Hep birden yani bütün karantına idaresi aza ve memurları uzun bir oh çektik ve Ahmet Mithat efendiye Allah razı olsun dedik. Ahmet Mithat efendinin eniştesi bulunan Boyacı köy rum mektebi muallimi Yani Adamandiyadis Ahmet Mithat efendi için « Halkenderos » derdiki rumcada Halkenderos bakır yürekli demektir.

YARA

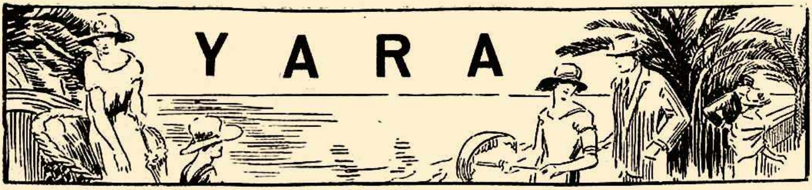

Düşünmeğe başladım. Mektepten çıktıktan sonra bu muhitte yaşamağı bir zül addediyordum. Ne yapacaktım? Çaresiz İzmire giderek küçük evime yerleşecektim.

Yaptığım resimler beni geçindirmezdi. Fakat annemden kalan beş on kuruşluk gelir de arada sırada medar olurdu.

Yalnız içimde bir üzüntü, beni buraya bağlayan derin bir kuvvet hissediyordum. Küçüğüm ebediyen benden ayrılacak, ve belki de onun yüzünü hiç göremiyecektim. O benim son zamanlarda hakikî bir dert yoldaşımdı. İnce sesile anlattığı ıstırapları benim acılarımı dindiriyordu. Onun kederini görerek dünyada kendimden daha bedbahd insanların bulunduğuna kanaat getiriyor ve teselli buluyordum. Evet onu bir daha göremiyeceğim... Bende derin bir hatıra bırakan bu ince çocuk hayali belki de yıllardan sonra dimağımda bir rüyanın titrek renkleri gibi silik kalacak. Onu hatırlamak istediğim zaman gözlerimi yumacağım.. İkindi güneşinin altında bir ipek yığını gibi parlayan sarı saçlarını, bebekleri daima gülümsiyen deniz renkli gözlerini, ince dudakların çerçevelediği beyaz ve muntazam dişlerini bir an görür gibi olacağım. Sonra gözlerimin önünde toplanan bir duman yığını onları hayalimden uzaklaştıracak ve nisyana karıştıracak...

***

İki sene sonra...

Sonbaharın solgun ve sakin akşamlarından biri. Başım pencerenin kenarına dayalı, yavaş yavaş guruba yaklaşan güneşi seyrediyorum... İki yıl ne kadar gözle görülmez bir sür'atle geçti. Düşünüyorum da buna bir türlü akıl erdiremiyorum... İstanbuldan dün hareket etmiş ve buraya bu gün gelmiş gibiyim. Mazi, akşam gördüğüm bir rüya gibi bana yakın. Bütün vak'aları en ince teferrüatile bir saat evvel olmuş gibi hatırlıyorum. İzmiri bu sefer daha çok sevdim. Evimin alt katında ihtiyar bir kadın oturuyor.. Benim ufak tefek işlerime baktığı için ondan para a'mıyorum.. Ekseri günler bana arkadaşlık ta ediyor.. Yalnız oturmaktan bazen sıkı-

№ : 3

Yazan:
KERİME NADİR

larak kendisine sesleniyorum: «Emine kadın, işin yoksa gel oturalım!» O bu davete derhal koşuyor ve oyalı yemenisinin üstüne yazma örtüsünü sararak karşıma gelip çöküyor.. Uzun uzun kendinden, oradaki evinden ve çocuklarından bahsediyor, sonra nasıl düşman işgaline uğradıklarını, nasıl çocuklarını ve kocasını kestiklerini ve nasıl muhacir olduklarını anlatıyor. Ben şeklen kaba, fakat ruhan ince olan köy kadınını dinliyorum.. Hatta çok defalar anlattığı hikâyeleri tekrar ettiriyorum.

Bu gün yalnızım. O aşağıda bir işle meşgul!. Bir saattenberi kendi kendime, şu pencerenin önünde oturuyorum.

O kadar dalmışım ki, sokak kapısının çalındığını bile duymadım. Emine kadın aşağıdan:

— Beyefendi, misafirler geldi, azıcık bakar mısınız? Diye seslenince, yerimden fırlayarak kapıya doğru yürüdüm. Merdivenden gelen ayak seslerine kadın gülüşleri de karışıyordu. Acaba bunlar kimlerdi?. Sofayı yürüyünce genç bir kızla karşılaşmıştım. Arkasından arap bir bacı geliyordu. Beni görünce ikisi de duraladılar. Kız şımarık, hoppa bir tavırla:

— Bonsuvar beyefendi, dedi ve gülerek bana elini uzattı.

— Buyurunuz efendim, dedim ve küçük salonun kapısını açtım.

Gayet lâubali içeri girmişti. Arkasından gelen bacı yanıma yaklaşınca yerlere kadar eğilerek bir temenna ettikten sonra hanımının peşi sıra yürüdü.

— Efendim.. Siz ressam Azmi Cenap beysiniz değil mi?..

— Evet hanımefendi. Bir siparişiniz mi var?..

— Tabii degil mi ya!. Bir ressam niçin aranır?.. Bize sizi Şinasi Ekrem bey tavsiye etti. Kendisi babamın çok samimi dostudur.. Fakat evvelâ bir kere resimlerinizi görelim...

Beni kırk yıldan tanıyormuş gibi serbest ve lâubali konuşuyordu.

— Buyurunuz, dedim. Hepsini görünüz...

Evvelâ salonda asılı duran bir kaç levhaya baktı.

— Bunlar fena değil.. Hepsi bu kadar mı?

— Hayır efendim.. Atelyemde de var...

Öne geçerek yol gösterdim.. Hepsine dikkatli dikkatli baktı. Sonra yeni başladığım bir resmin önüne gelerek:

— İşte, dedi. Bu kıtada bir «paysage» istiyorum.. Yalnız parlak ve acık bir resim olsun.. Öyle loş akşam manzaralarından hiç hoşlanmam. Bakınız şu küçük levhaya.. O fena değil... Ama sürünün yanında bir akar su yok... Ben mutlaka sulu bir resim isterim.

— Peki, efendim, dedim. Siz ne şekilde arzu ederseniz ben öyle yaparım...

Tekrar salona döndük. Bacı sabırsızlıkla bizi bekliyordu.

— Aman nerede kaldınız Esma kızım haydi artık gidelim...

Esma hanım ona cevap vermedi ve bana döndü:

— Fiatını sonra uyuşuruz.. Siz benim ne tarzda bir şey istediğimi anladınız değil mi?..

— Şüphesiz efendim!..

Keklik gibi sıçrayarak merdivene doğru yürüdü. Bacı arkasından giderken kendi kendine bir şeyler mırıldanıyordu. Esma hanım elimi sıkarak tekrar etti:

— Fiatını hiç düşünmeyiniz.. O cihetten müsterih olunuz...

Onları selâmetledikten sonra odama döndüm. Bu kibar bir aile kızına benzemiyordu. Fakat para cihetinden sakınmadığına bakılırsa sonradan görmüş insanlardı. Bütün hareketlerine dikkat etmiştim. Hepsi yapmacık ve kendine yakışmayan şeylerdi. Güneş gurup ettiği için masanın üzerinde duran büyük gaz lambasını yakarak pancurları kapattım.

***

Bir haftadanberi devam eden kuru soğuklar, sabahleyin başlayan yağmurla şehre bir kış manzarası vermişti. Yapraksız kalmış çıplak ağaçlar, sararmış çimenler, kuru sert rüzgârlar karanlık kış günlerini bütün acısile hissettiriyordu. Araba ile Şinası Ekrem beyi görmeğe gidiyordum.. Takip ettiğimiz dar patika kıvrıla kıvrıla şehrin haricine çıkıyor ve dağlar arasında kayboluyordu...

Şinasi Ekrem bey İzmirin civar köylerinden birinde, küçük çiftliğinde oturur... Babamın çok eski bir ahbabı olan bu ihtiyar zata karşı derin bir hürmetim vardır. O da beni çok sever. Bu sene yaz mevsiminin büyük bir kısmını onun çiftliğinde geçirdim.. Fakat havalar soğuyunca kendi evimde kapanıp kaldım. Bu gün ona, iki günde bir evimden çıkmayan Esma hanım hakkında bazı malûmat almak için gidiyorum. Yapmağa başladığım resim hâlâ bitmedi. Fakat o mütemadiyen gelip gidiyor.. Ne kadar yapıldığını görmek için atelyeme giriyor.. Her şeyimi büyük bir cüretle karıştırıyor. Ben bu kadar beni rahatsız etmesine kızıyorum. Fakat nezaketen bir şey söylemiyorum..

Araba artık iğri büğrü bir yola girmişti. Arabacının kemali istirahatle gittiği bu sarsıntılı yol beni fena halde hırpalıyordu. Her sarsıntıda arabanın içinde sıçradığım için belim ağırmağa başlamıştı. Arabacıya seslendim:

— Dayı, biraz ağır gidelim.. çalkantıdan kemiklerim kırılacak...

O elile karşıdan görünen bir ağaçlığı göstererek başını çevirmeden cevap verdi;

— Biraz sabret hele... Şu ağacın yanına varalım.. su başında biraz dinlenirsin.

Biraz daha gittikten sonra araba yolun kenarında durdu. O diye seslendim. Çocuk başını kaldırdı. Aman yarabbi!.. gözlerime inanamıyordum... Bu sefil çocuk, bu soğuktan titreyen küçük kız Mefkûre idi. O derece şaşırmıştım ki ne diyeceğimi, ne yapacağımı bilmiyordum. O beni görünce hafif bir feryat kopardı, ve ellerile yüzünü örttü.

Yanına yaklaşmıştım. Boğazımı yakarak çıkan şu sözler gayrî ihtiyari dudaklarımdan döküldü:

— Mefkûre sen misin yavrum? ne oldu sana böyle?.

Soğuktan morarmış dudakları titriyordu, yüzüme vahşileşmiş bir nazarla bakarak ayaklarıma doğru sürüklendi:

— Muallim bey!. Muallim bey!..

Yüreğim parçalanıyordu. Karşımda can çekişir gibi inliyen ve titreyen küçük mahlûka baktıkça içimde hem hüngür küngür ağlamak, hem de haykıra haykıra gülmek ihtiyacını duyuyordum. Yanındaki bir taşın üzerine oturdum.

— Anlat bana kızım, dedim.. niçin buraya geldin?..

Yüzüme, gözlerime bakıyor, beni burada gördüğüne inanamıyormuş ve gördüğü bir rüyadan uyanmak istemiyormuş gibi dizlerime sarılıyordu.

Fakat yarabbi ne kadar değişmişti, tanılacak yalnız gözleri kalmıştı. Yüzü, bacakları, hatta entarisinin yırtıklarından görünen vücudu sim siyahtı. Saçları kirden ve bakımsızlıktan donuk bir renk alarak sarılığını kaybetmişti. Titriyen sesile bazen macerasını anlatmağa çalıştı: ben mektepten çıktıktan bir ay sonra babası onu görmeğe gelmiş.. O, kendisine büsbütün eziyet etmeğe başlayan müdürü, dayanamıyarak babasına şikâyet etmiş.. Fena halde öfkelenen peder efendi müdürle kavga ederek kızını mektepten almış... önceleri ablaları evde ona birşey yapmamışlar.. Fakat bir sene sonra babası ölünce onu hizmetçiliğe vermişler... Orada birçok dayaklar yemiş ve nihayet hastalanmış.. aylarca karanlık ve rutubetli bir odada yatmış... İyi olduğu zaman evin hanımı onu İzmir köylerinden birine muhtar olan kardeşinin yanına vermiş... Şimdi bir senedenberi bu adamın yanında çalışıyormuş.. onu her işe koşturuyorlar, tarlada çalıştırıyorlar ve üstelik te her gün dövüyorlarmış...

Yavrucuk bunları anlatırken gözleri doluyor ve soğuktan mosmor olan çıplak ayaklarını yırtık entarisile örtmek için uğraşıyordu.

— Peki niçin bu kadar uzak yerlere su almağa geliyorsun? diye sordum. Dudakları acı bir tebessümle büküldü.

— Hanımefendi bu sudan başka su içmez.. köydeki çeşmenin suyu kireçli imiş...

Bunu söylerken gözleri, dolup taşan destiye gitti. Birden hatırlamış gibi:

— Aman gideyim, dedi. Geç kalırsam hanımefendi kızar...

Ayağa kalktı ve destiye doğru yürüdü. Zaif vücudu ispazmoza tutulmuş gibi titriyordu. Cılız kollarile ağır destiyi kaldırmağa uğraştı. Fakat fazla dolu olduğu için kuvveti yetmiyordu.. ben ona kararsız ve şaşkın bakıyordum. Bu çocuğu böylece bırakmak, onu yine bu sefil hayatın girdabına terketmek!.. Buna bir türlü gönlüm razı olmıyor ve vicdanım ağır bir tazyikin altında eziliyordu. Birdenbire yerimden kalkarak yanına gittim ve iki bileğini birden tuttum:

— Bırak onu Mefkûre.. artık oraya gitmiyeceksin, dedim.

Evvela şaşırarak yüzüme baktı:

— Olur mu hiç muallim bey? sonra beni öldürürler...

— Birşey yapamazlar kızım.. seni ben kendi evime götüreceğim. Benim kızım olmak istemez misin?

Yüzüme öyle bir minnetle bakıyordu ki, fazla tereddüt etmeden titreyen vücudunu kucağıma aldım ve arabaya doğru yürümeğe başladım. Arabacı benim kucağımda bir çocukla geldiğimi görünce sordu;

— O da kim bey?. o çocuğu nereden buldun ki?

— Kimsesiz bir çocuk, dedim. Gidecek yeri yok... Evime götüreceğim...

O başını çevirerek bir lahavle çektikten sonra söylendi:

— Ama da iş ha!.. Dağ başında bulduğu kızı kor evine götürür...

Hiç cevap vermedim. Mefkûreyi arabanın içine oturttum. Kendim de yanına yerleştim. Onun titremekten dişleri birbirine vuruyordu. Ayni zamanda gözleri çakmak çakmaktı. Araba yine artık geldiğimiz yollardan geri dönüyordu. Mefkûrenin fazla üşüdüğüne dikkat ederek paltomu arkasına verdim. Bu kadar üşümeğe rağmen vücudu ateş gibi yanıyordu.

— Hasta mısın kızım? diye sordum.

— Bilmem, dedi. Biraz başım ağrıyor ama şimdi geçer...

Eve gelinceye kadar başka birşey konuşmadık. O uyuklar gibi dalıp dalıp gidiyordu. Hatta bir aralık başını dizime koyarak öylece bir müddet kaldı.

. . . .

Kapıyı açan Emine kadın kucağımdaki Mefkûreyi görünce:

— Kim bu beyefendi? diye sordu.

— Kızım, dedim.

— A!.. A!.. Sizin kızınız var mı idi?..

— Vardı ya!.. Sen onu bilmiyordun... Artık benim yanımda oturacak.

Ağır ağır merdivenleri çıktım.

Mefkûreyi daha soğumamış olan odamda, geniş minderin üzerine yatırdım şiddetli bir nöbetle gözlerini açamıyor, yalnız hafif hafif inliyordu. Üzerine örttüğüm kalın battaniyenin altından vücudunun arada sırada sıçradığını görüyordum. Sobaya birkaç odun attıktan sonra yanına gelip oturdum.

Demek onu görmeseydim şimdi dağlarda, kocaman desti elinde, şüphesiz hastalandığının farkında olmıyarak koşacak, dayak yemek korkusile bir an evvel eve gitmek için ciğerlerine işliyen rüzgâra göğüs vererek ilerliyecekti... Eve gidince, yorgun ve takatsiz vücudunu bir lâhza dinlendirmeden başka işlere koşulacak.. ve sonra gece... Sabaha kadar inliyerek ateşler içinde, şüphesiz zemin katında bir odada yatacaktı...

Bunları düşündükçe onu alıp getirdiğim için büyük bir sevinç duyuyor ve yalnız geçen hayatımda beni avutacak ve kederimi unutturacak bir kızım olduğunu hatırlıyarak müsterih oluyordum...

. . . .

Mefkûre o gece sabaha kadar dalgın yattı.

— Arkası var —

RUSCADAN:

ÇOBAN HAN

Çeviren: Nihal YALAZA

— Geçen sayının devamı —

Ertesi gün koyunun yara yeri kokmağa başladı. Kaskabay bu kadar et ziyan olmasın diye onu kesti ve akşam üzeri kızartarak yedi. Derisinin bir parçasile kellesini; kurt parçalamış diye, Receb Cumaya göstermek istedi ise de korktu.

Birkaç gün sonra kurt, Kaskabayın sürüsünden ikinci koyunu kaptı. Kaskabay korkudan şaşkına döndü, kurda sokulan ve köpeklerden kaçan koyunu göz göre göre kaptırdı. Kurdun arkasından koşup bir sopa ile onu öldürmeğe çalışmadı bile. Yalnız can sıkıntısından üçüncü bir koyunu kesti: Bu mevsimde koyunlar pek yağlı idi!

Sabaha karşı Receb Cuma ile diğer çobanlar derin uykuda iken, Kaskabay Mehmerin önüne bir parça et attı, sonra usulcacık Büluc Hanın sürüsünden üç tane koyun aşırarak bunları kendi sürüsüne salıverdi. Büluc Han yaylâya gelince, öksüz kalmış kuzuların melemelerinden ve başka anaların yanlarına sokulmalarından, sürüsünden üç koyunun eksildiğinin farkına vardı.

Sığırtmaç Kadırla üçer defa sürünün etrafında dolaştılar. Sonra Büluc Han, önünde geçen koyunları ellişer baş sayarak, sağ elinden soluna bir taş koydu. Son koyunun geçmesile:

— Yirmi altı, dedi.

Avucunun içinde sekiz teş vardı. Halbu ki sürüsünde 429 büyük koyun bulunmak icap ederdi.

Büluc Han, sürüsünün arkasından bir şey görmeden, bir şey duymadan hem yürüyor hem düşünüyordu. Yaşadığı yüz sene içinde birçok defa nevmitleşmişti; fakat düşünmenin ne demek olduğunu şimdiye kadar bilmiyordu. Tam doksan sene başkaları için çalışmış ve başkaları onun yerine düşünmüşlerdi. Büluc Han, kocaman kafasını kıllı göğsüne bırakarak sürünün arkasından ağır ağır yürüyordu.

Üç koyun kayıptı. Bunlar kuyunun başında kalmamışlardı; çünki Büluc Han sürüsünü herkesten sonra sulamıştı; Mehmerin sıkı kontrolu altında da başka sürülere geçemezdi. Nihayet:

— Koyunları mı çaldılar! dedi.

Sığırtmaç Kadır, ona kaçmasını teklif etti. Çoban buna bir şey söylemedi. Fakat öğleyin, koyunların istirahat saatinde Kadıra:

— Nereye kaçmalı? diye sordu.

— Yolatandan Aşhabada gideriz. Ben orada bir çanta alırım, mektebe giderim..

— Ya ben? Ladadı ve Mehmer?..

Kadır bir şey söylemedi.

Büluc Han, kumun üstünde çömelmiş oturuyordu. Şadıhanın sürüsünden üç koyun çalınsın da o, keskin gözlere ve sarığın altına giremiyen kocaman kulaklarla hırçın Mehmere malik olan, Büluc Han Şadıhan, bunu kimin yaptığını bilmesin!.. Baş çoban Recep Cumaya bunları nasıl, ne yüzle söylesin? Demek ki hakikaten bu gece, Ladadıyı sırtlayıp, Recep Cumadan; akşamları kazanda pişen etten ve şen sevimli çobanlardan kaçmak lâzım..

Kadır hulyalara dalmıştı.

— Aşhabadda güzel Rus çizmeleri giyerim...

Büluc Han kızdı:

— Düşünecek başka bir şey bulamadın serseri... Nereye kaçmak istiyorsun. Recep Cuma gibi, bir amiri nerede bulursun, boş kafalı oğlan!

Kadır omuzlarını silkerek:

— Zaten kaçmam ki. Ben gencim, Receb Cuma beni affeder.

— Fakat beni affetmez.

Büluc Han, kumun üzerine çöker gibi oturdu.

— Ben; üç koyunu çaldırmış bir çobanım.

— Sen de çal da sürümüze koy.

Büluc Han: — Buranın çobanları eskidirler. Onları nasıl olsa affedecekler; her birinden birer tane çalarım...

Diye mırıldandı sonra sığırtmaca dönerek:

— Kadruk, dedi. Mehmerin yanına git ve koyunları bekle. Uyursan, kelleni keserim. Ben, Kaskabaya gidiyorum.

Kaskabay çalılıklar arasında uyuyordu. Köpekler, Büluc Hanı tanıdılar ve havlamalarını keserek özür dileme makamında kesilmiş kuyruklarını salladılar. Hiçbir zaman havlamıyan Basmaç, kafasını ön ayaklarının üzerine koyarak ona bakıyordu.

Büluc Han sürüyü dolaştı ve çalınmış koyunlarını tanıdı. Yanaşmak istedi, fakat Basmaç yattığı yerden kalktı ve ona doğru yürüdü. Büluc Han Kaskabaya koştu. Kaskabay, yüzü koyun, horlıyarak, uyuyordu. Büluc Han arkasına bir tekme vurdu. Şişman çoban sıçrıyarak ayağa kalktı.

— Koyunlarımı ver köpek.

Kaskabay geri çekilerek:

— Hangi koyunları? Bende koyunların ne gezer, dedi.

Büluc Han elini havada tehditle salladı ve ona yaklaştı.

— Ellerini kesmeli senin hırsız herif..

— Yanlışın var Han, galiba uykuda iken koyunlarını kaçırdın.

Kaskabayın sesi titriyordu. Büluc Han ellerini ona uzatarak:

— Ver diyorum, koyunlarımı ver!.. Sen çoban değil, murdar bir çakalsın! diye bağırdı.

— Bende koyunların yok, git buradan.

— Öyle ise onları kendim alırım...

Kaskabay, Basmaçı çağırdı.

— Köpeğini de boğarım!

Büluc Han ağır adımlarla kuma basarak onun üstüne yürüdü. Kaskabay, yandan koştu ve sopasını Büluc Hanın ayağı altına attı. İhtiyar çoban yüzükoyun yere düştü, kalktı ve sessizce düşmanın üzerine yürüdü. Kaskabay bıçağını çıkardı. Büluc Han elini Kaskabayın boğazına uzattı. Kaskabay bıçağını kaldırdı:

— Öldürürüm!

Sonra, dönmeden, gözlerini Büluc Handan ayırmadan, sürüsüne ulaşıncaya kadar yürüdü ve tepenin arkasından kayboldu.

* * *

Büluc Han akşamı dar etti. Sürüyü herkesten evvel kuyuya getirdi, yanına sığırtmacı bıraktı. Kuyunun etrafında koşuşan Ladadıyı kucağına aldı ve Recep Cumanın çadırına gitti. Fakat çadırın önünde durakladı, birşey düşündü; çocuğu yere indirdi, sakalını ve göğsündeki kılları sıvazladı ve içeriye girdi.

Recep Cuma, keçenin üstünde uyukluyordu. Yüzü mahmur ve çocuk yüzü gibi saftı. Büluc Han ellerini göğsünde kavuşturarak ihtiramkâr bir lisanla işi anlattı.

Recep Cuma kalktı; birlikte kuyuya gittiler. Kaskabayın sürüsü, kumlardan yeni dönmüştü. Recep Cuma çobana yaklaşarak:

—Kaskabay, koyunlarını iyi tanır mısın? diye sordu.

Öteki cevap vermeden Büluc Hanı göstererek:

— Yalan söyliyor o; bütün Bülucİar yalancıdır, dedi.

Büluc Han: — Koyunlarımı ver! diye bağırdı.

Recep Cuma, Büluc Hana, meliyen kuzuları Kaskabayın sürüsüne bırakmasını söyledi. Kuzular, annelerini derhal buldular ve memelerine asıldılar. Anneler, şefkatla yavrularını kabul ettiler. Recep Cuma Kaskabaye döndü:

— Urbanı ver ve bizden git.

Çoban onun ayaklarına kapandı:

— Affet!.. Koyunlarımı kurtlar kaptılar, korktum, söyliyemedim...

Büluc Han da:

— Suçunu bağışla, baş çobanımız, cahillik etti, dedi.

* * *

Recep Cuma, Bülüc Hanın hakiki bir çoban olduğuna artık kanaat getirmişti. Ramazana:

— Kendisi iyi, oğlu da iyidir, dedi.

Bülüc Han da Kadırla konuşurken:

— Bunca sene yeşadım; Recep Cuma gibi akıllı adam görmedim, diye tekrarlardı. Halbuki avucumun içine sığacak kadar küçük bir adam!

Bülüc Han, Recep Cumaya saygısını bir şeyle göstermek isterdi. Bunu nasıl, ne ile yapmalı idi? Çiftlikten bütün çobanlara verilen muşambadan, sırtındaki pejmurde elbiseden ve çoban sopasından başka bir şeyi yoktu. Aylıklar çobanlara sene sonunda verilirdi.

Koyun kırkma zamanı yaklaşıyordu. Hayvanlar; ot ve çalılar üzerinde tutam tutam yünler bırakıyorlardı. Bülüc Hanla Kadır, uzun zaman bunları topladılar. Bülüc Han ufak bir keçe yaptı. Keçe beyaz, hafif, fakat kaba idi. Recep Cumaya bu fakir hediyesini verirken dedi ki:

— Ağabeyim, fakir kulunun nâciz hediyesini lütfen kabul et. Onu, temiz kalple yaptım. Kalbimi, hayatımı da al! Fakat bunlar da azdır: bundan sonra ibadetimde Allahla beraber, ismini zikredeceğim.

Recep Cuma pek mütehassis oldu. Bir şey söylemedi, yalnız elini göğsüne koyarak teşekkür etti. Akşam, çobanlar uykuya çekildikten sonra Bülüc Hanı çadırına çağırdı ve hayatını anlattı.

Recep Cuma fakir, kendi halinde bir adamdı. Hayatta muvaffak olamadı. Bunun için kimseye kendinden bahsetmezdi. Fakat onun gibi, ihtiyarlayıncaya kadar çalışan, yedi karısını ve bunun iki misli çocuk kaybeden Bülüc Han, hayatı biliyordu.

Recep Cuma bir defa sevmiş, fakat bütün hayatı müddetince kadın bilmemişti: kardeşinin karısını seviyordu. Bu; Recep Cumanın gözü önünde büyümüş, Sarık kabilesinden bir Türkmen kızı idi. Küçükken çok güzeldi. Yüzü esmer, ince, vücudu sülün gibi uzun, bakışı - kadın bakışı idi. Büyüdükten sonra daha ziyade güzelleşti. Eski Türkmen adeti üzerine, kardeşi ölünce, karısı Recep Cumanın karısı olacağı için Recep Cuma kardeşinin ölümünü isterdi.

Zifaf gecesinden on sene sonra kardeşi hastalandı. Recep Cuma, üfürükçüye son koyununu verdi ve son paralarına kıyarak Bayram Ali'den şamanı getirtti. Kardeşi ölmedi. Recep Cuma yine onun ölmesini arzulamağa başladı. Ölüm, ancak dört sene sonra gelmişti. Fakat kardeşinin karısı; güzel sesli ve dutar çalan genç bir komşu ile meçhul bir istikamete kaçtı. Recep Cuma da bundan sonra esrarkeş oldu. Esrar haplarını yuta yuta kendi çadırını, eşyasını ve kardeşinden kalan malı da yuttu. Tiryak bulamayınca, on dört senelik hayalini kaybettiği, o meş'um geceden daha fazla ıstırap çekerdi.

Bir gün, kuyu başında, harap, bitkin bir halde ölümünü beklerken, askerler onu buldular. Recep Cuma onlarla birlikte gitti. Ölmedi. Fakat kardeşinin karısını da unutamadı.

Bülüc Han, bu anda kızı Zar Bibinin öldüğüne pek acıdı: Sağ olsaydı onu Recep Cumaya verecekti!

Receb Cuma sözüne devam etti.

— Hayatımda bir arzum daha vardı: Bir oğlum olmasını isterdim. Fakat felek bana ne karı ne de çocuk verdi. Allah seni daha fazla sevmiş, çünkü iyi bir oğlun var!

Bülüc Han, oğulları hediye etmek adet olmadığına içinden esefl endi.

*
* *

Bülüc Han bundan sonra sürülere, yaylâya, Recep Cumanın gözlerile bakmağa başladı. Hayatına: Yeni ve basit «iyi çalışmak ve iyi yaşamak» kanunu girdi. Halbuki hemen hemen yüz senedir, Bülüc Han çölden çöle, kayadan kayaya sürünerek, «ölmemek için çalışmak» emreden, fakirlerin zalim kanunu ile yaşamıştır.

Artık kendi kendine: «Ben de bir baş çoban olacağım,» dedi.

Sürüsünü gayet erken yaylâya çıkarırdı. Güneşin harareti çölün fakir yeşilliğini kavururdu. Bülüc Han öğleye doğru yorulurdu. Koyunları bayırın altında yatırdıktan sonra oflıyarak poflıyarak yere oturur ayaklarını çıkarırdı. Kadır, köpeklere çavdar unile hamur yapardı. Bülüc Han uyumamak için, ona uzun nasihatler okurdu: Artık gözleri dört açmak lâzımdı; çölde bahar mevsiminde doğmuş hayvanlar büyüdü; kumlar açıldı; yağmur hendekleri kurudu. Kolay kolay yiyecek bulamıyan kurtlar hırçınlaştı. Geceleri kuyuya kadar sokuluyorlardı. Bir tanesi, Ramazanın gözü önünde sürüsünden bir iri kuzu kapmıştı...

Bülüc Hana, çay ve sıcak ekmekten sonra uyku basardı. Ağırlaşmış sesile, sığırtmaca uyuklamaması ve koyunlardan ayrılmamasını tenbih ederdi. Öteki:

— Köstebek avlıyacağım,

diye değişmez bir cevap verirdi.

Bir gün Bülüc Han, bu tenbihatı yaptıktan ve başının altına kısa bir tahta parçası koyduktan sonra yattı. Bu, hesabınca, uyuduğu zaman, düşecek olan tahtanın onu uyandırması için bir tedbirdi.

Kadır, ibrikle çay piyalelerini topladı, keçilere ve köpeklere su hazırladı ve yere uzanarak uyudu. Bülüc Han birdenbire tahta düşmesinden değil, Mehmerin çekemediği güzel, fakat korkak karaca ile dövüşerek havlamasından uyandı. Mehmer karacayı budundan yakalamıştı; öteki olanca kuvvetile uluyordu. Bülüc Han gözlerini açtı:

— Kadruk!

Diye seslendi ve etrafına bakındı. Sürünün öbür ucundaki koyunlar biribirine sokularak duruyorlardı. Sonra birdenbire sanki bir rüzgâr hamlesile dağıldılar.

— Kurt!

Kuzular bir avazdan melemeğe başladılar. Koyunlar taş kesilmiş duruyorlar ve boyunlarını uzatarak ayaklarını kuma vurmağa başladılar. Yavrularının yanına ne yaklaşabiliyorlar ne de onları bırakabiliyorlardı. Gözleri vahşileşmişti, bakışları dehşet saçıyordu.

Dişi kurt, kuzulardan bir tanesini boynundan; erkek, diğerini bacağından yakaladı. Bülüc Hanın önünde her şey silindi. Kum, çalılık, sürü; her şey yok oldu. Bütün dünyada bir o, bir de iki kuzu kalmıştı. Kendini tepecikten aşağı attı, kümelenmiş koyunları sağa sola dağıtarak dişi kurdun üstüne atıldı. Kurt, Bülüc Hanın göğsü, burnu ve yanağını yırttı, kolunun üzerindeki etleri kemiğine kadar kopardı; fakat birdenbire horladı, tepindi ve hareketsiz kaldı: İhtiyar çoban onu boğmuştu.

Leşini üstünden atarak, ayağa kalktı ve Mehmerin öteki kurdun üstünde oturduğunu gördü. Diğer köpekler havlıyarak onları sardılar. Kadır bağırarak tepeden aşağı koşuyordu.

*
* *

Çölde, eşekle, kumlar üstünde yürümek ne kadar güç ve yol ne kadar uzundur...

Bülüc Han, kuyunun en iyi, en kuvvetli eşeği üstünde gidiyordu. Yüzü ve göğsü beyaz bir beze sarılı idi. Bu, Recep Cumanın çuvalı dibinde sakladığı kefenliği idi. Temiz bez, Bülüc Hanın göğsünü bir kaç defa sardığı halde, kan üstüne çıkmıştı. Elleri paçavralara sarılmıştı. Sabaha kadar Racep Cumanın çadırında kâh inleyerek, kâh dalgın yattıktan sonra sabahleyin baş çoban Bülüc Hanın sürüsünü Ramazana; Ladadıyı de gece sucusuna bırakarak yaralıyı kasaba hastanesine götürmeğe karar verdi.

Recep Cuma, kuyunun göründüğü son tepecikte dönüp sürülerin yaylâya çıkıp çıkmadığına bakınca, arkalarından cesaretsiz yürüyen gebe dişi köpeğile Mehmeri gördü. Kızdı ve onları kovaladı. Köpekler durdular, beklediler ve geri döndüler.

Güneş çöle girdi. Eşekten uzun eğri bir gölge uzandı. Kocaman Bülüc Han, eşeğin üstünde halsiz çökmüş duruyordu. Ufak cılız Recep Cuma, yanında sık adımlarla yürüyerek, arkadaşının ağır gövdesini tutmağa çalışıyordu.

Yolun başlangıcında ses çıkarmayan Bülüc Han, güneşin kalkmasile inlemeğe başladı. Recep Cuma onu teselli ediyordu:

— Sabret Bülüc Han, sen kuvvetli bir erkeksin.

— Arkası 23 üncü sayfada —

SON ÇAĞIRIŞ

●

Yazan : İnci ÖZKURT

●

Esadın hatıra defterinden:

Yağmur yağıyor.. Pardösümün yakasını kaldırdım, ellerim ceplerimde Köprüden Karaköye doğru telâşsız adımlarla ilerliyorum. İki yanımda adeta koşar gibi yürüyen insanlar geçip gidiyorlar. Tramvaylara bakıyorum, buğulu camların arkasında sıkışık bir kalabalık olduğu belli... Akşamın bu saatlerinde işlerinden evlerine dönen halk bütün nakil vasıtalarını hınca hınç doldurmuş.

Yağmur yağmakta devam ediyor. Hava epeyce serin olduğu halde hiç rüzgâr yok. Halic sathında pırıltılar kaynaşan bir gölge manzarası arzediyor. Islak kaldırımlarda ışıkların akisleri birbirlerini kucaklamış denilebilir.

Yürüyorum... İçimde bu pırıltılara boğulmuş ıslak yolun hep böyle devam etmesini isteyen şiddetli bir arzu var. Daha doğrusu bu insan seli içinde kendimi unutmak, bir an bile olsa onlar gibi bir aile reisi olduğumu zannetmek istiyorum. Fakat heyhat...

Yolumun sonunda bu muhayyel yuvayı bulamayacağımı biliyorum. Biliyorum ki şu dakikada beni ihtiyar hizmetçimden başka bekleyen kimse mevcut değildir. Böyle oluğu halde bir an kendi kendimi aldatıp, hayatta yapyalnız olduğumu unutamaz mıyım? Benim gibi kırk yaşına yaklaşmış bekâr, kimsesiz bir erkeğe belki de artık ciddî bir saadet vadetmeyen istikbali başka gözlerle göremez miyim? Monoton yaşayışım beni hayli usandırdı. Bu akşam, evet hemen bu akşam ne olursa, nasıl olursa olsun bir değişiklik, bir başkalık yaratmak lâzım...

Fakat ne yapmalıyım? Daima girip çıktığım birahanelere, barlara, sinemalara gitmeği düşünmüyorum. Bütün bu gibi gürültülerden uzak sessiz, tenha bir köşe hayalimde canlanıyor. Bu şirin köşede kendimi mesut, neşeli ve dinç bir çehre ile görüyorum. Ve yanı başımda bir kadın.. Fakat o, şimdiye kadar tanıdığım kadınların hiç birisine benzemiyor.. Ne plâtin rengi saçları, ne de boyalı dudakları var. Yüzünün hatları hiçbir ifade taşımıyor.. Sadece gözleriyle konuşuyor denilebilir. Hayalimdeki dekoru süsleyen bu adeta çocuk denecek kadar masum ve lekesiz bakışların sahibini tanıyamıyorum veya tanımaktan korkuyorum.

— Bu ne dalgınlık Esat, kolunu tuttum da hâlâ farkında değilsin.

Başımı çevirdim. Banka arkadaşlarımdan Sabri dudaklarında geniş bir gülüşle beni seyrediyordu.

Çocukluğumdan beri tanıdığım bu iyi kalpli erkekle bir senedir, ayni bankada çalışıyorduk.

Benden 5 - 6 yaş büyük olan Sabri iyi bir aile babası idi. Onun mesut yuvasını gördükçe gürültülü başıboş hayatımın yavanlığını hergün biraz daha açık ve sarih olarak anlıyordum. Sabri benim gibi yapmayıp evlenmiş, saadeti sadece evinde, karısında ve bir tek çocuğunda bulmuştu. Bense yıllardanberi bu temiz ve hakikî saadetten uzak diyarlarda dolaşıp duruyordum.

Sabri kolumu tekrar sarstı:

— Haydi bize gidiyoruz.

Yanlızlığımı bildiği için ekseri akşamlar böyle yapar, beni zorla evine götürürdü, fakat bu akşam hiç fazla ısrara lüzum kalmadan ona itaat ettim.

Arkadaşımın elindeki paketleri paylaştık. Kalabalık bir tramvaya güçlükle bindik. Maçkaya geldiğimiz zaman saat 8 i geçiyordu. Sabrinin küçük apartımanına girerken belirsiz bir ses kulaklarıma aradığım her şeyin burada olduğunu fısıldayor gibiydi.

Salona doğru yürüdük. Odanın kapısında Ruhsar bizi karşıladı. Ruhsar Sabrinin henüz 21 yaşında bulunan biricik kızıdır. Babasının yanında beni görünce ince bir tebessüm yüzünü aydınlattı.

— Bonsuvar Esat bey dedi. Bizi çoktandır unutmuştunuz.

Sabri ona hak vererek söze karıştı:

— Hakikaten öyle Ruhsar, bu akşam da ben zorlamasam gene geleceği yoktu.

Onu takiben salona girdik. Henüz annesi görünmemişti. Sabri de bizi yalnız bırakarak odasına gitti. Ruhsar ile karşılıklı koltuklara oturduk. Bu akşam onda ağır ve ciddî bir hal var. Giyinişi saçlarının taranışı bile başka. Lâcivert elbisesi içinde vücudu olduğundan daha ince görünüyor.

— Ruhsar bu akşam koskocaman bir hanım gibi ciddî ve durgunsun.

Başını ağır ağır kaldırdı. Gözlerinde garip manalar var. Ne konuşuyor, ne gülüyor.. Bu ince genç kız çehresini... Evet daha bir saat evvel hayalimin köşesinde bu çehreyi, bu gözleri görmüştüm. Fakat hayır bunu nasıl tekrar düşünebiliyorum. Adeta kızım yerinde olan Ruhsarı ne sıfatla hayalimin saadet köşesine getirdim: koydum bilmem.

Odanın içinde hiç ses yok gibibir şey.. Şehrin gürültüleri bizden hayli uzakta.. O kadar derin bir sükût içindeyiz ki kalbimden geçenlerin duyulmasından, hissedilmesinden korkuyorum. Karşımdaki genç kız artık hürriyetini almayan muhayyel bir çehreden ibarettir. Onun gözlerinde, dudaklarında, saçlarında velhasıl her yerinde çocuklukla kadınlığın karışmasından doğan âsi bir güzellik var. Hayatımın hiç bir devresinde böyle bir güzelliği tanımamış olmam ne kadar acı değil mi? Şimdiye kadar hiçbir genç kızın henüz berrak hislerle çalkanan kalbinde bir yer işgal edememiş olmanın acısını duyuyorum. Şu dakikaya kadar onlarla alâkadar olmağa bile lüzum görmemiştim. Hakikî aşkın ancak olgun bir kadın kalbinde vücut bulabileceğine inanıyordum.

Daha fazla düşünemedim. Sabri ve karısı Handan odaya girmişlerdi. Bayan Handanı selâmladım ve her zamanki gibi şundan bundan konuşmağa başladık. Ruhsar odanın bir köşesinde ancak duyulabilecek kadar hafif açılmış radyoya dalmış bizi unutmuş görünüyordu.

Yemekten sonra geç vakte kadar oturduk.

Şimdi tenha caddede oturduğum apartımana doğru yürürken Ruhsarın çehresi gittikçe daha vazıh ve canlı bir hayal gibi karşımdan ayrılmıyor.

Kapıcı uykulu gözlerle kapıyı açtı. Daireme çıktığım zaman Hatice hanımı (benim ihtiyar hizmetçim) bulamadım. Henüz evine gitmiş olacak. Çünkü sobanın daha yeni yanmış olduğu belli.. Küçük gece lâmbasının ışığı altında ağır ağır soyundum. Oda sıcak olduğu halde sırtımda hafif bir titreme var. Yorganı başıma kadar çektim, fakat bir türlü ısınamıyorum. Buna sebeb ne olabilir?. Ancak şimdi yağmurun altında, rutubet kemiklerime işlerken dakikalarca dolaşmış olduğumu hatırlıyorum. Hasta olmak beni öyle korkutuyor ki...

Yalnızlığımı o zaman daha için için hissedeceğimi biliyorum.

*
* *

— Beyefendi, beyefendi!

Gözlerimi açtım. Hatice hanım başucumda bana sesleniyordu. Uyandığımı görünce:

— Saat sekiz oldu! dedi.

Gözlerimi uğuşturarak yatakta kımıldandım. Bütün vücudum ağrı içinde. Başım zonkluyor.. Demek korktuğum başıma geldi: Hastayım.

— Bu gün bankaya gidemeyeceğim, biraz rahatsızım.

— Neniz var boğazınız mı ağrıyor?

— Hayır biraz üşümüş olacağım.

O bana çay hazırlamağa gitmişti ki telefon üst üste çalındı. Kalkmağa mecburum. Fakat başım dönüyor. Güçlükle yazı odama kadar yürüdüm.

Sabri bankadan telefon ediyor. Hasta olduğumu söyleyince hayret içinde kaldı. Akşama gelip beni görecek.

***

Dünyaya yeniden gelmiş gibiyim. Hafif bir üşüme derken şiddetli bir zatürree geçirdim. Günlerden beri ölümle pençeleşiyordum. Doktorların hayatımdan ümidi kestiklerini şimdi öğreniyorum. Epeyce uzun, tehlikeli günler geçirmişim. Sabri ve ailesi benimle okadar yakından meşgul oluyorlar ki nasıl teşekkür etmek lâzım geldiğini kestiremiyorum. Hele Rubsar bana öyle ihtimamla bakıyor ki.

Hastalığımın en şiddetli anlarında onlar geç vakte kadar benim yanımda kalıyordı. Bir gece kendime pek az malik olduğum halde Ruhsarı tanımıştım. Gözlerinde candan bir sevgiyle bana bakıyordu. Biraz daha dikkat edince ağladığını gördüm. Demek Ruhsar benim için, benim ölüm tehlikesinde olduğumu görerek ağlamıştı. Bu zayıf ihtimal içimde yeni ümitler uyandırdı. Hatta bu küçük kızın bana âşık olabileceğini bile hatırıma getirdim. Bu ümit acaba tamamile boş mudur? Fakat hayır. Rubsarın bana karşı gösterdiği alâkada, bir baba dostuna duyulabilecek yakınlıktan fazla bir şey var.

Bu gün artık evimdeyim. Doktorların ısrarlarına rağmen hastanede daha fazla kalmak istemedim. Çıkarken bütün doktorlar ayrı ayrı kendime dikkat ederek daha 10 gün evde istirahat etmem lâzım geldiğini, ufak bir üşüme ile hastalığın tekarlıyabileceğini anlatıp durdular. Fakat ben yaşamak, yepyeni ümitlerle hayata tekrar atılmak istiyorum.

Aynanın karşısındayım, kendimi uzun uzun tetkik ettim. Hastalıkla hayli sarsılmış olduğum halde ihtiyar değilim.

Halâ kadınların hoşuna gidebilecek bir yaştayım. Fakat hiçbir zaman Rubsar gibi bir genç kızın değil.

Kapı vuruldu.

— Giriniz! diye bütün ümitlerini kaybetmiş bir insanın sesile haykırdım ve karyolanın yanındaki koltuğa bir ihtiyar gibi çöktüm.

Kapının aralığından Ruhsarın açık kumral saçları göründü. Yüzüm biranda kıpkırmızı olmuştu.

Gözlerinde belirsiz bir tebessümün ışıkları kımıldayarak korka korka yanıma geldi ve hiçbir şey söylemeden karşıma oturdu. Beni böyle kalkmış, giyinmiş görmekten memnun olduğu her halinden belli oluyor.

— Rubsar! dedim. Artık tamamile iyiyim. Hele bu gün... Hele şimdi.

— Evet görüyorum ki çok iyisiniz. Fakat kendinize dikkat etmiyeceksiniz diye korkuyorum.

— Sen yanımda oldukça, biliyorsun ki bütün hastalığım devamınca doktorlardan çok seni dinledim.

— Doğru, fakat ben her zaman yanınızda değilim ki..

İçimden çılgın bir ses dudaklarıma kadar geldi. Ona « istersen her zaman kalabilirsin, eğer istersen » demek istediğim halde kendimi güç zaptettim. Gülünç olmaktan korkarak sustum.

Henüz yarım saat geçmemişti ki gitmek için kalktı. Israrıma rağmen öğle yemeğini benimle yemeğe razı edemedim.

— Kalkmayınız yorulacaksınız, demesine rağmen onu oda kapısına kadar uğurladım. Elini uzattı. Ve parmakları avuçlarıma temas eder etmez:

— Ah, dedi elleriniz buz gibi, üşüyorsunuz galiba:

Kapının önündeyiz, o kadar yakınımda duruyor ki nefeslerini yüzümde hissediyorum. Bir an bu küçük elleri gayri ihtiyarî dudaklarıma götürdüm. Evvelâ şaşırdı. Sonra gözlerinde bir kıvılcım yanıp söndü. Elleri hâlâ avuçlarımın içinde...

Susuyoruz ve ben onun gözlerinde beni saadete götürecek olan ifadeyi arıyorum.

Önüne bakıyor.

— Ruhsar...

Gözlerini korka korka kaldırdı. Penbeleşmiş çehresinde, çekingen bakışlarında bana göstermekten utandığı o gizli hazzı okudum. Bu, ümitlerimin o kadar fevkinde bir hakikatti ki birden inanmaktan korktum, fakat derin bir teslimiyetle avuçlarıma terkedilen küçük elin sıcaklığı duygularımda yanılmadığımı anlatıyor. Hissediyorum ki bu kalple kalbim arasında gizli bir rabıta doğmuştur.

Nihayet ısrarlarım karşısında akşam tekrar uğrayacağını vadederek gitti. Kendimi odada yalnız bulunca koltuğa gömülüp gözlerimi kapadım. Kendi kendime konuşmak, saadetimden bahsedildiğini duymak istiyorum.

Koltuğu pencerenin önüne çektim. Soğuk kânun rüzgârı camları sarsıyor. Yoldan geçenleri birer birer tetkik ediyor, herbirinin ıstıraplarını, neşelerini tahlile çalışıyorum. Şu dakikada o kadar iyiyim ki hattâ benimle kavga etmek istiyen birine bile iyilikle mukabele edeceğim gibi geliyor.

Oscar Wilde'nin hangi kitabında okudum bilmiyorum. Sadece şöyle bir sözü hatırımda kalmış:

«Mesut olduğumuz zaman daima iyiyiz, fakat iyi olduğumuz zaman daima mesut değilizdir.»

Şimdi bu cümlenin manasını ta içimden duyuyorum.

Akşama kadar pencerenin önünden ayrılmadım. Hatice hanım yemeğimi bile buraya getirdi. Onunla uzun uzun konuşmak adetim olmadığı halde bu gün saatlerce manalı manasız konuştum.

Hava kararıyordu ki Ruhsarın karşıki kaldırımda buraya doğru geldiğini gördüm.

Gri paltosunun yakasını kaldırmış, hızlı adımlarla yürüyordu. Bizim apartımana pek yaklaşmıştı ki karşıya geçmek üzere kaldırımdan indi. Bu saatlerde cadde epeyce kalabalıktır. Tramvaylar, otobüsler, otomobiller pek seri geçiyorlardı.

Yerimden kalkarak Hatice hanıma seslendim.

— Bize güzel bir çay hazırla Hatice hanım..

Yerime döndüğüm zaman hemen orada bir otomobilin etrafında cesim bir kalabalığın toplanmış olduğunu gördüm. Rubsar ortada yoktu. O zaman feci bir kaza gözlerimin önünde sanki bir anda cereyan ediverdi. Ruhsarın karşıya geçmek üzere olduğunu hatırladım. Otomobil tam o hizada durmuştu. Bacaklarımın bütün kuvvetini toplayarak sofaya koştum. Ayaklarımdaki terlikleri bile değiştirmeden sırtımda ince bir caket sokağa fırladım. Şiddetli ve buz gibi soğuk rüzgâr göğsüme, yüzüme çarptı. Koşa koşa kalabalığa yaklaştım ve boğulan bir sesle orada duran bir adama:

— Ne oldu? diye sordum.

Bu havada deli gibi paltosuz, şapkasız sokağa fırlamış olduğumu gören bu yaşlı erkek dudaklarını bükerek:

— Gene bir kaza, dedi, ne olacak.

— Otomobil mi çarptı? Kalabalıktan geçilmiyor ki yaralıyı göreyim.

Yabancının cevap vermesine vakit kalmamıştı ki kulağımın dibinde ince bir ses:

— Esat bey çıldırdınız mı? Bu ne hal? diye haykırdı.

Çılgın gibi arkama döndüm. Ve Ruhsarı taptaze canlı ve sıhhatli olarak karşımda buldum.

— Beni öyle korkuttun ki Ruhsar.

Cevap vermeden kolumdan çekerek beni apartımana soktu.

Odama girdiğim zaman hayli üşümüş olduğumu anladım. Sık sık nefes alıyordum.

Ruhsar hiddetten kıpkırmızı olmuş.

— Arkası 23 üncü sayfada —

ORTAOYUNUNUN YAŞMAKLI, PUDRALI ALLIKLI ERKEKLERİ: ZENNELER

Bir Zennenin Psikolojisi Üzerinde Durmak Lâzım Gelirse, Onda Karakteristik Birçok Noktalar Bulmak Mümkündü. Tabiî Halinde Bile Bir Zenne, Daima Kadın Gibi Yumuşak, Himayeye Muhtaç Bir Haldedir. Erkek Olarak Karşınızda Bulunduğu Zaman Çok Mahcuptur. Fakat Vaktaki Gözlerine Sürme, Kaşlarına Rastık Çeker, Vaktaki Hotuzunu Başına Oturtup Yaşmağını Takar, Vaktaki Feracesini Vücuduna Sarar, İşte O Zaman Gülüşü, Bakışı, Başkalaşır, Mahcubiyetinden Eser Kalmaz. Bu Sefer Siz Mahcup Olursunuz. Bu İşe Size Utanç Verir? Niçin? Bu Sualin Cevabını da Yine Cinsiyet Psikolojisinden Aramak Lâzımdır.

Yazan: Rebia Şakir

Orta oyunlarında, dikkat etmiş iseniz, seyircilerin nazarlarını en çok üzerlerinde tutanlar, Zennelerdir. Yaşmaklı, feraceli, rastlıklı, pudralı, allıklı erkek oyuncular... Üzerine giydiği kadın elbisesiyle kırılıp dökülen, eğilip bükülen, ince sesile şakrak şakrak öten bu oyuncuların haddizatında kadınlıkla hiçbir alâkası yoktur. Soyundukları zaman ortaya bütün erkekler gibi biçimsiz, sert adaleli bir mahlûk çıkar..

Zenne orta oyununun ruhudur. Zennesiz hiçbir orta oyunu muvaffak olamaz. Seyircilerini kapıp sürükliyen, Kavukluyu da, Peşekârı da, Ayvazı da bülbül gibi öttüren zennelerdir. Seyirci bile zennenin oyundaki büyük rolünü bilir, meydana çıktığı zaman mutlak yerinden oynar, daha iyi dinlemeğe hazırlanır.

Orta oyununda zenne rolünü yapmak, her erkek için kolay birşey değildir. Çünkü böyle bir erkek, oyun esnasında, tamamile kendi şahsiyetini unutması lâzımdır. Daha doğrusu makyaj masasına oturduğu dakikadan itibaren o artık erkek değildir. Kaşlarına itina ile rastığı sürer, yüzünü pudralar, kirpiklerine tutam tutam sürme çeker, yanaklarını penbeleştirir, yaşmağını yüzüne çektiği, hotuzunu başına oturttuğu zaman, bu itina ile süslenen baş, bir kadın başı haline gelir, saçlar alından, şakaklardan kıvrım kıvrım çıkarılır. Hele ferace giyildikten, beyaz eldivenler de ellere geçirildikten sonra karşınızda 18 inci asrın fettan bir kadını dikilmiş olur. Onun bakışı, duruşu, konuşuşu içinizi gıcıklar; sanırsınız ki, karşınızdaki bu mahlûk gerçekten bir kadındır, gözlerinin içindeki ışıklar, insan dişisinin parıltılarıdır.

Zenne sahneye çıktığı zaman işte bu havayı yaratır. Bir paravana arkasındaki

Sanırsınız ki, karşısındaki bu mahlûk gerçek'en bir kadındır, gözlerinin içindeki ışıklar, insan dişisinin parıltılarıdır.

Kavukluya veya Peşekâra seslendiği zaman, oyunun bütün hususiyeti onun üzerine yüklenir. Ortaya çıktığı zaman ise bir yürüyüşü, bir bakışı vardır ki, kadın bile, bu kadar ustalıkla etrafındakilere tesir yapamaz.

Bir Zennenin tabii halinde, yani erkek olarak gezdiği zaman en çok dikkat ettiği insanlar kadınlardır. Çünkü Zenne, kadının bütün hususiyetlerini birer birer bilmesi lâzımdır. Elbiselerine, saçlarına, boyalarına, bakış ve yürüyüşlerine, oturuş ve kalkışlarına azami şekilde dikkat eder. Esasen her Zenne zamanlarının birçoğunu kadınlar arasında geçirir. Çünkü onlardan daha çok hoşlanır ve kadınlarda onu erkekle kadın arasında bir mahlûk sayarlar ve kendisine daima yüz verirler.

***

Bir Zennenin psikolojisi üzerinde durmak lâzım gelirse, onda karakteristik birçok noktalar bulmak mümkündür. Tabii halinde bile Zenne daima kadın gibi yumuşak, himayeye muhtaç haldedir. Orta oyununda Peşekâra da, Kavukluya da, Ayvaza da, Sirara da o zebun vaziyettedir. En ufak oyuncu bile ondan daima kuvvetlidir. Kimini baba, kimini ağabey, kimini de kardeş diye çağırır. Müşkül vaziyetlerinde sesi kendiliğinden incelir hali, tavrı yumuşar, yalvarması bile bir kadın yalvarmasından farksızdır. Bir yabancıya karşı gösterdiği nezakette bile, er-

— Ah, efendim, benim beyim efendim. Cariyeniz size kul köle olsun.. sizin için yüreciği dağladım, günlerce gecelerce aşkınıza ağladım.

keklerin tokluğundan uzaktır, daima kırılır, dökülür, daima fuzuli kelimeler kullanır, daima bakışlarına, ellerinin, kollarının, omuzlarının hareketlerine bir çıt kırıldımlık verir. Zenneyi tabii halinde bir züppe sanırsınız? halbuki biraz dikkat ederseniz, o ne züppedir, ne de başka birşey.. o sadece, ruhen kadındır. Tabii halinde size bakarken utanır, kızarır, kırılır, dökülür. Vaktaki gözlerine sürme, kaşlarına rastık çeker, vaktaki hotuzunu başına oturtup saçlarını bukle bukle meydana çıkarır, vaktaki yaşmağını yüzüne çeker ve feracesini vücuduna sarar, işte o zaman size gülüşü de, bakışı da başkalaşır, mahcubiyetinden eser kalmaz, gözlerini süzerken ve başını nazlı bir eda ile arkaya atarken - eğer erkek iseniz - siz mahcup olur, siz sıkılırsınız. Bu cilve bu işve size utanç verir. Niçin?

Evet, niçin sıkılırsınız?

Bu sualin cevabını da yine cinsiyet psikolojisinde aramak gerektir. Çünku karşınızdaki mahlûk cinsi olmıyan bir mahlûktur.

*
* *

Orta oyununda ve daha evvel tulûatta Zenne, aşağı yukarı her oyuna çıkardı. Bahçe Sefası, Aşıklar, Bağdattan Mektup, Asrî Berber, Cahil Hakim, Dum Dum Hanım, Eskici Abdi, Ferhat ile Şirin, Kerem ile Aslı gibi oyunlarda Zenne en mühim rolü oynardı.

Son on sene evveline kadar bütün hakimiyeti ile tiyatro janrına hakim olan orta oyunları, Anadoludaki düğünlerin, sünnet düğünlerinin baş tacı idi ve orta oyuncuları en çok ta Anadoluda para kazanırlardı. Bu turneler Zenne için bir tehlike teşkil ederdi. Çünkü Anadolunun saf köylüsü bu ahım şahım, süslü püslü, yaşmaklı feraceli mahlûkun bir erkek olabilmesine - ölüm Allah - inanmazlardı.

Orta oyununun son Zenne'lerinden birgün dinlemiştim. Köylü Zenne için daima derin bir ah çeker, oyun esnasında:

— Amanin, gara gara gözlerini yiyem! gız, gülüm, bi yol da bağa bakmin mi? yüreciğim yaniyo!..

Diyenler çok olurdu. Hele kafalar bir hayli tötsülendikten sonra iş büsbütün tehlike sarar, silâhlar çekilir, delikanlılar birbirine girer, Zenneyi kaçırmağa bile kalkarlardı.

Zenne hayatının böyle bir tehlikede olduğunu bildiği halde bile yılmaz, yine işveli işveli konuşur, yine etrafa o, iç titretici bakışlarla bakar, ve bütün fatal kadınların büyük arzusu olan, erkekleri birbirine düşürmek zevkini çıkarır.

Meselâ, orta oyununun bir sahnesinde bir aşk faslı olabilir. Sirar, yani oyunun jön promiyeri Zenneye aşkını ilân eder. Zennede onu sevmektedir. Ve günlerden beri yüreğinde taşıdığı bu sevgiyi o da sevdiğine nakledecektir. O zaman Zenne gözleri baygınlaşır, omuzları titremeğe, başı nazlı nazlı sağa sola sallanmağa başlar. Gözlerini seyirciler üzerinde gezdirerek söze başlar:

— Ah, efendim, benim beyim efendim. Cariyeniz size kul köle olsun.. sizin için yüreciğimi dağladım, günlerce gecelerce aşkınıza ağladım. Ah efendiciğim, bu küçük cariyenizin muhabbetini çiğneyip geçmeyin, beni kollarınız arasına alıp ta sabaha dek...

İşte bu sözler bütün dinleyici erkeklerdir ve bu bülbül gibi öten mahlûkun bir erkek olabileceğini düşünemiyen, havsalasına sığdıramıyan erkek elbet de yüreği titrereyerek bakar da, söz atar da, silâh çeker de, döğüşür de..

Fakat işte.. Bu bizim içtimai hayatımızın acıklı bir hikâyesidir.

Ben Mücrim Değilim

Yazan: Handan ACUN

Gece yarısı karanlıklar arasında bir kapı açıldı. Siyah bir hayal korkunç adımlarla ilerliyor ve sık sık arkasına bakıyor. Köşelere saklanıyor, gözleri yerinden uğramış zaif nahif bir genç kız 16 yaşında var veya yok. Koşuyor; yine duruyor etrafı gözetliyor. Gecenin karanlığını yırtan bir ayak sesi, polis ve bekçi düdükleri genç kızı ağaçlar arasına saklıyor yerlere yatarak bir taşı siper alıyor. Tıkanan nefeslerile dağlara doğru tırmanıyor, ayaklarının takadı kesilir gibi oluyor., nerde ise yere yuvarlanacak,.

Bu perişan kıyafetli genç kız, bu zifiri karanlık gecenin sessizliği içinde evden fırlayarak niçin kaçıyor? Hava gayet soğuk; kar lapa lapa yağıyor, fırtına yamaçlarda ıslık çalıyor.

Genç kız saatlerce koştu ve nihayet hıçkırıklarla bir tarla hendeğinin kenarına bayılarak düştü.

Ertesi gün kendisini ihtiyar bir köylü buldu. Genç kız o kadar çok koşmuştu ki biraz daha koşmuş olsa idi Yıldız köyüne varacaktı, karların üzerinde baygın yatan bu kızın yüzünde hayata veda etmek isteyen bir ıstırabın solgun rengi var.

Sabahleyin tarlaya giden Yıldız köyünün ihtiyarlarından Ali dayı genç kızı hendeğin kenarında görünce: - Allah allah, diyerek arabasından atladı. Kızın sapsarı rengi karşısında ölmüş zannile onun üzerine eğildi kalbini dinledi: O ölmemişti, ona nefes verebilecek kadar kalbi atıyordu. «Acaba ne yapsam; onu alıp Gülsüm kadının yanına mı götürsem, diye düşündü, ya eve götürdüğüm zaman ölüverirse, - ne yaparım ? Yoksa köyün jandarmasına mı haber versem?» gibi yarım yamalak işleyen muhakemesini kullandı.Fakat kışın şiddetini ve kızın ıstırapla solmuş yüzünü siyah iri gözlerile seyrederek şu kararı verdi:

— Her şeyden evvel ölümün yanında olan bu kızı ısıtarak diriltmek lâzım, iyietmek, başından geçenleri kızın kendisinden öğrendikten sonra ona göre haraket etmek, bu Türk köylüsünün şearıdır; dedi. Belinde kuşağını elile sıvazlayarak derin bir nefes aldı. Yerde yatan kızı kucakladı ve biraz saman dolu arabasının içine yatırdı. Sonra sırtından gocuğunu çıkararak üzerine örttü. Baygın halde yatan genç kız şefkat ve merhamet elinin vücuduna değmesile kendine gelir gibi olmıya başladı. Derinden derine inliyor ve sayıklıyordu:

— İmdat! kurtarın,. alçak... git.. git istemem.

Ali dayı bu sözleri duyunca biraz ürktü, içine bir sabırsızlık girdi ve yine merhamete gelerek:

— Gız galk. Neyin var? gız ne oldun?

Bu sözü duyan genç kız kendisine ümit veren bir insanın yanında olduğuna inanarak hafifçe başını kaldırdı. Korkunç kâbusun perdesi gözlerinden hafifçe silindi; titremesi halâ devam ediyordu. O korkunç anlar birden bire aklına gelince feryatla bağırdı:

—Bırak beni, beni nereye gütürüyorsun?.

Ali dayı bu sözü kendisine zannederek:

— Gız seni bacımın yanına götürüyorum, daha ne işte?

Genç kız, gözlerini birden bire açtı kendisine merhametle bakan Ali dayıyı gö rünce yarı korku ve ümitle:

— Bacın nerede? dedi.

Ali dayı ona biraz hayat veren saf halile:

— Dıh şu karşıda... Hani bir ağaçlık gözüküyo ya işte orada... Senin adın ne, neden buralara düştün, gaç yaşındasın?.

Genç kız Ali dayının bir kanun adamı olmadığına inanarak:

— Adım Süheyla.. babamdan kaçtım.

Dedikten sonra bütün vücudunu titreten hıçkırıklarla ağlamaya başladı. Ali dayı derdini anlayamadığı bu sevimli kızcağıza acıyarak teselli için ona:

— Benim gızım olun mu?

Karşısında hakikaten iyi bir insan gördüğüne inanan Süheyla düşünmeden:

— Olurum.. dedi ve bir arkasına bir önüne bakarak yaşlı gözlerini Ali dayıya çevirdi ve birdenbire:

— Acaba saat kaç var?

Ali dayı cebindeki kocaman saatine bir göz attı:

— On bir gızım.

Süheyla içinden artık meselenin şehire tamamile yayılıp suçluyu aramakta oldukları hatırına geldikçe ürküyor ve gocuğa sarılarak - acaba takip ediliyor muyum? - diyerek ağlıyordu.

Köye geldiler. Köy ağaçlık, küçük bir nehirle örtülü asude ve her şeyden azade bir yerdi; kuş cıvıltılarının ahengile çoktan uyanmış bulunan Yıldız köyü sakinleri Ali dayının arabasının etrafını sardılar. Süheyla hiçbir şeyi işitecek ve görecek halde değildi. Ali dayının evine girdiler. O kadar ferahlık duymuştu ki etrafına bakarken güler yüzlü bir kadın geldi, Süheylaya hayretle bakarak Ali dayıya kim olduğunu soracak gibi oldu. Ali dayı Gülsümün omuzuna vurup ve şaka ile:

— Gülsüm! Allah bize bir gız evlât verdi. Sen yok, olmuyu diye üzüntü ediyordun.

Gülsüm kadın hâlâ bir şey anlamamakla beraber, Ali dayının Süheylayı ufak bir izahattan sonra tanıtması, kızcağızı evde barındırmıya derhal kâfi geldi Süheyla o kadar aç ve bitaptı ki, akıllı saf kadın onun açlığını yüzünden okudu. Sıcak bir çorba hazırladı, Süheylâ öksürüyordu, zavallı behbaht kız hastaydı. Ona ne olmuştu?.

Ali dayı çok merhametli ve cömert bir adamdı. Köyde ona ihtiyar genç, çoluk çocuk herkes hürmet ederdi. Yalnız acaba Süheyla nasıl olup ta sokağa kaçmış? babası ile ne olmuştu? babası kimdi? neci idi?. Besbelli ki şehirli bir kız idi... Ama bunları nasıl öğrenecekti.

Süheyla o kadar çok hastalandı ki ateşi git gide yükseliyor, öksürük ciğerlerini parçalıyordu. Köyde doktor da yok.. ya ona birşey olursa. Gülsüm kadın için için üzülüyor, kızın başucuna gelerek kendi kendine söyleniyor .. - «Zavallıçocuk, nasıl ana babalar var?. Bu kadar gız sokağa kovarilir mi?..» Onun hiç çocuğu olmadığı için büsbütün acınıyordu, bu kızı çok sevmişti. Bir eyi olsa da meseleyi öğrense; meraktan ölecekti.

Ertesi gün Süheyla yataktan kalkamıyacak kadar ağır hasta oldu. Gülsüm kadın ona sıcak çorba ve köy ilâçları yapmak için yanına girdi; Süheyla ateşin vermiş olduğu fazla hararetle sayıklıyor:

— Of., af.. anneciğim beni neden terk ettin, niçin bana bu işkenceleri çektiriyorsun.

Gülsüm kadın kulak kesilerek ve Süheylanın yüzüne doğru eğildi. Süheyla yine söyleniyor:

— Beni de alsaydın anneciğim.. cennet nasıl?

Gülsüm kadın anlamıştı ki yavrucuğun annesi ölmüştü. Ya babası?. o ne olmuştu. Ondan neden kaçmıştı?..

Süheylâ halâ sayıklıyor. O sırada ani olarak gözlerini açtı Gülsüm kadını başına eğilmiş ağlar bir vaziyette görünce hayretle:

— Ne var Gülsüm kadın?. neden ağlıyorsun?

— Yavrum, yavrum.. sana ağlıyom.

Ona sarılarak:

— Annem yok dedin, uykunda söylüyon, ben annen olayım, sen de kabul ediyon mu?

Genç kız içini çekti başını yorgun gibi yastığa dayayarak:

— Ah Gülsüm kadın, iyi kalpli kadın. beni burada bırakmayacaklar, alacaklar belki bu gün, belki yarın.

— Kimler alacaklar?

— Onlar,. Of korkuyorum..

Süheyla hıçkırarak başını yastıkların arasına soktu. Gülsüm kadın tekrar ona sokularak:

— Neden yavrum, ben seni saklarım, senin günahın neki?

Süheyla yerinde doğruldu ve Gülsüm kadına artık her şeyi anlatmanın yerinde olduğunu düşünerek:

— Sorma Gülsüm kadın, ben.... ben üveyi babamı öldürdüm.

— Ah! neden gız?

Zavallı Süheylâ hem ağlıyor, hem de başından geçen vak'ayı şöyle anlatıyordu... Günahsız insanlara mahsus bir safiyetle gözlerini uzaklara çevirdi ve:

— Gülsüm kadın beni dinle.... Belki ölürsem s n. benim mücrim olmadığımı isbat et.

Biraz durakladı ve tekrar devamla:

— Ben altı yaşında idim, annem Erzincanlı bir tüccar ile evlenmişti. Asıl babamın öldüğü günü hatırlarım; her zaman odasına gider gülerek onun yatağına sokulur, sabahlar hayır olsun babacığım derdim. O, sevinçle yerinden fırlar beni kolları arasına alarak: «Biricik kızım beni her zaman düşünüyorsun, sen benim hayatımsın. Allah seni bana bağışlasın» derdi. O gün de yanına gidecektim, annem ağlamış gözlerini benden saklayarak babamın hasta olduğunu ve yanına girilemiyeceğini söyledi. Ağladımsa da para etmedi, meğer o ölmüş. Sonraları onun veremden öldüğünü öğrendim. Babam ölünce annem bu adama varmış. Ben esasen onu hiç sevmemiştim, ben evde yoktum evlenmişler. Annem haklı, babamdan çok para ve eşya kalmıştı; bunları idare için o adama varmıştı. İşte tam on sene beraber yaşadılar ben okudum, büyüdüm; şimdi on altı başındayım. Annem, geçen sene birden bire öldü. Bütün malını mülkünü bana terketti. Üveyi babam beni bir sene iyi baktı. Lisede okuyordum bir akşam beni yanına çağırarak:

— Süheyla kızım! işlerim çok fena gidiyor, şu İstanbuldaki yalıları satalım.

Biraz duraklamıştı derhal:

— Pek âlâ, dedim ve yatmak üzere ayrıldım. Kapım açık yatardım, yavaş yavaş babam odama geldi.. kapımı kilitledi, ben şaşırmıştım ne olduğumu anlamadan üzerime saldırdı, ağzımı tıkadı, ve tuhaf tuhaf şeyler söyledi; o, ızbandut gibi bir erkekti, bağırıyordum, nihayet zorlukla elinden kurtuldum. Babamdan bir tabanca kalmıştı, ona davrandım ve beynine bir iki kurşun sıktım. Ben mahvolmuştum ama, onu da mahvettim. O kadar heyecanlı idim ki bir daha arkama bakmadan, üstüme başıma birşey almadan yaralar bereler ve kanlar içersinde sokağa fırladım. Ne kadar yürümüşüm bilmiyorum Gülsüm kadın!.. dedi; ve sustu, gözlerini bir noktaya dikti.

Gülsüm kadın metanetle ayağa kalktı. Süheylayı saf ve temiz yüreğile öptü göğsünde sıktı.

— Ağlama Süheyla yavrum, ağlama ben seni kurtaracağım.

●

O gün Ali dayı şehire inmişti. Şehirde herkesin ağzında bir kızın babasını tabanca ile vurup kaybolduğunu söylüyor, gazeteler Süheyladan bahisle bu isim ağızdan ağıza dolaşıyordu.

— Pek âlâ, dedim ve yatmak üzere ayrıldım. Kapım açık yatardım.

Ali dayı köye avdetinde şehirden almış olduğu gazeteyi gözden geçirdi. Süheyla uyuyordu, hafif bir sesle Gülsüm kadını yanına çağırarak cinayete ait sütunu okumaya başladı. Gülsüm kadın can kulağile vak'ayı dinledikten sonra Ali dayıya kızdan dinlediklerini anlattı.

Ali dayı hayretle:

— Ne diyon Gülsüm?

— . . . .

— Sahi babası mı imiş bu canavar?

— Üvey... Üvey.

— Ah! Gülsüm bacı, ganun gızı arıyo. Onu teslim etsek mi?

Gülsüm kadın çocuğu kurtarmak için hiddetle:

— Ne diyon. Ali dayı o gız mücrim değil, o ahlâksız adamın cezasını vermiş.. Onu öldürmüş.. o ahlâksız adam gızı berbad etmiş, yaşasın mı idi.?

— Vay ahlâksız, cezasını görmüş, eferim gıza be, cesur imiş, emme, ganun hükûmet kapısı...

— Ali! gız çok hasta - bir doktor alup geliversen di?

— Eh sonra gızı ele vermiş olmaz mıyık?

İkisi o kadar heyecanlı idiler; sade ve basit düşüncelerile münakaşalarına dalmışlardı. Süheyla uyandı onların konuştuklarını duyup daha fazla üzmemek için yanlarına sokularak:

— Aziz insanlar, sizleri çok, üzdüm, ben artık gidip teslim olacağım, beni saklayıp ne yapacaksınız, günahım varsa öldürürler zaten dünyada neyim var ki?

Gülsüm kadın gözleri dolarak Süheylayı kucakladı...

Süheyla da ağlıyordu, çektiği ıstıraplar ve hastalık onu bir ölüden fena hale koymuştu. Hastalığı günden güne daha çok artıyordu.

Ateş kırk buçuk olmuştu. Ali dayı kızın ilerleyen hastalığı karşısında mecburen şehire gitti bir doktor alıp geldi. Süheyla ölüm terleri döküyordu, doktor onu muayene ettikten sonra hastaneye kaldırmak icap ettiğini söyledi. Çaresiz Süheyla hastaneye kaldırıldı.

Onun hastaneye gidişi çok acıklı oldu. Gülsüm, Ali dayı, köylüler kâmilen ağlıyorlardı.

İşte nihayet Süheyla polisin eline düştü. Her gün bir sivil polis onu ürkütmemek için doktorla beraber geliyor, tatlılıkla onu konuşturuyor, ifadesini alıyorlardı.

Mücrim Süheyla... Katil Süheylâ.

Süheylâ iyi olamıyordu, çok ağır hasta oldu. Onu Adliyeye götüremiyorlardı, zira o bir deri bir kemik kalmıştı. Lâkin Süheylâ her şeyi hakime bağırmak, söylemek mücrim olmadığını isbat etmek istiyordu. Hastaneye geleli bir hafta olmuştu ki kendisini biraz iyi hissetti ve hastaneden kaçtı ve polise gidip teslim oldu.

***

Duruşma günü mahkeme salonu hınca hınç dolu idi. Bu baba katilini herkes merak ediyor, gözlerini harukulâde bir mahlûka bakar gibi ve nefretle üzerine dikiyor, kimisi acıyor, fısıltılar salonda bir vızıltı gibi işidiliyordu. Süheylâ süzgün süzgün, hasta halile bu insan kütlesine nefret nazarlarını çevirerek baktı. Yanında Ali dayı ve Gülsüm kadın vardı, onları hakikî annesi ve babası gibi seviyordu.

Hakim yerine oturdu, sakin yüzlü avukat söz almak için kalktı ve mahkemenin hafi olmasını istedi. Bu isteğin kabul edildiğini söylediler, herkes salonu terketti. Kız, bütün felâketini ağlayarak itiraf etti, hicabından bayılacak gibi oluyordu. Çılgın gibi bir feryat duyuldu:

— O, beni mahvetti, ben de onu öldürdüm. O benim üvey babamdı, malıma göz koydu ve beni kendisine karı yapmak istiyordu, servetime konanacaktı. İşte hepsi bu kadar. Ben Mücrim değilim!...

Hakim, artık kâfi, demişti ki Süheyla oraya yıkıldı, ağzından kanlar gelmiye başladı. Hasta arabası onu aldı tekrar hastaneye getirdiler.

Gülsüm kadın ve Ali dayı başında ağlıyor: «Keşki hasta olmasa idi saklardık» diye kederleniyorlardı. Zavallı çocuk son günlerini yaşıyordu. Noteri yanına çağırttı, bütün malını mülkünü Gülsüm kadın ile Ali dayıya bıraktı.

Süheyla verem olmuştu, babasının yegâne varisi olarak öldü.

Gülsüm kadın ve Ali dayı çok ağladılar. Bu bedbaht genç kız için mermer bir mezar yaptırdılar ve «Beraat kararını» da Süheylayla beraber oraya gömdüler.

YARIM AY

Ulukışla ve Mülhakatı Baş Bayii: Hüseyin Sevil Yücel Mağazasıdır

Samsun Nümune Fidanlığında Bir Gün

Samsun'un Güzel Kıyılarında Karadenizin Çok Güzel Korularından Birisi Tesis Edilmektedir.

Yazan: L. TEKİN

Samsun'da son dört beş yıl içinde ağaç dikimine verilen büyük ehemmiyeti şükranla yadetmek lâzımdır. Bunun çok büyük faydaları görülmeğe başlamış ve verimli neticeler alınmıştır.

Bilhassa vilâyetin, şehir yanında ve çok müsait bir yerde tesis ettiği Nümune fidanlığı son yıllar ziraat işlerimizin güzel bir muvaffakiyeti telâkki etmek doğru olur. Evvelce Matosyan çftliğinin kâin bulunduğu bu arazi, bilâhare çırılçıplak bir vaziyete gelmiş, belli başlı bir fidanı bile kalmamış, herşeyi harap olmuş ve vilâyet bu araziyi böyle bir vaziyette bulmuştur.

Samsun Valisi ve davetlilerden bir gurup Samsun nümune fidanlığının ağaç bayramı günü dikimi seyrediyorlar

Henüz dört beş yıl evvel bu kadar harap ve çıplak olan bu sahada bugün bizi, bin bir ağacile ve çeşit çeşit fidanlarile, mükemmel bir plân dahilinde vücut bulmuş eserlerile karşılayan « Nümune fidanlığı » karşısında bir takdir ve sevinç duymamak imkânsızdır.

Çok kıymetli muharrir arkadaşlarım Hulûsi Günay ve Vedat Urfi ile birlikte, Ziraat müdürünün delâletile fidanlığı baştanbaşa gezdik. Fidanlık memuru Lütfi Dedeci, her cihet hakkında bizzat izahat verdi.

Fidanlıkta şimdi on binlerce fidan yetiştirilmektedir. Bunların birçoğu tamamile inkişaf etmiş, mıntakanın en iyi meyva ağaçları yetiştirilebilmiştir. Samsun, arazisi çok müsait olmasına rağmen bugüne kadar meyvacılıktan büyük istifadeler görmemiş bulunuyordu. Bunu nazarı dikkate alan vilâyet, meselâ en iyi cins meyvalardan, bu meyanda bilhassa elmalardan mükemmel aşılar getirtmiş, bunlarla fidanlar yetiştirmiş ve köylere dağıtmaya başlamıştır. Bu suretle yakın bir zamanda, Samsun köylerinde meyvacılığın mühim bir ticaret işi olacağından şüphe edilemez. Bu sene, binlerce fidan meccanen tevzi olunmuştur.

Vilâyetin çok büyük bir takdir ile yadedilecek eserlerinden birisi de son sene içinde kurduğu koruluktur. Samsun - Bafra şösesi üzerinde ve fidanlık ile sahil arasında kurulan bu koruluk, memleketin en büyük bir ihtiyacını da giderecek ve mesire ve plâj derdini halledecektir. Koruluğun kurulduğu saha çünkü birkaç kilometre imtidat eden mükemmel bir plâjın tam başlangıcındadır. İki üç yıl içinde koruluk, muhakkaktır ki Samsun'un binlerce ziyaretçi celbedecek müstesna bir yeri olacaktır.

Fidanlığı gezerken konuştuğumuz bir köylü, bu işi başaranlara karşı şükran dolu bir ifade ile dua ederek şöyle diyordu:

— Şurasını kurdular ya... Allah razı olsun... En büyük dertlerimize deva bulunmuş oldu!... Ağaç dikmek isterdik, fidan bulamazdık. Meyvacılığa heves ederdik.. derdimizi dinliyen olmazdı. Şimdi, bir eksiğimiz kalmadı.. Burası imdadımıza yetişiyor, hattâ tarlalarımızı muzur hayvanlardan bile koruyor.

— Öyle ya... Bayım!.. Burada yetiştirdikleri bir ağaçla tarlamızı çeviriyoruz. Bu ağaç bir kale gibi, muzur mahlûkları tarlalarımıza girmekten mennediyor.

Fidanlık memuru izah etti: Köylü yurttaş [Glodiçya] fidanlarını murat ediyormuş. Bu ağacın, tarlaları hudutlandırmak için nasıl işe yaradığı malûmdur. Büyük dikenleri, hakiki bir duvar hizmetini görmektedir. İşte bunlardan bu yıl binlercesi köylere verilmiş, bu suretle mahsulleri, muzur hayvanların hücumlarından kurtararak köylüyü istirahate kavuşturmuştur.

GÖZLERİN

Bayan! senin gözlerin ne güzel renkli bilsen,
Çimenden mi kopardın o güzel renkleri sen?
Uzun kirpiklerinin gölgelerini görsen,
Fani dünyade ona meftunum yalnız ben.

Süzgün bakışlarınla kalbimde açtın yara,
Senden ayrı yaşarsam giymeliyim ben kara.
Açtığın bu yarayı, söyle bana kim sara?
Anlat şiirim, hastayım, sen o vefasız yara!

Hilmi Etekin

Çoban Han

— Baştarafı 15 inci sayfada —

— Bu, yaşadığım senelerin inliltisidir baş çoban...

Yol bayırdan inerken, Büluc han eşeği durdurmasını rica etti.

— Baş çoban müsaade ederse yürüyeceğim.

İndi. Fakat yürüyemedi. Recep Cuma onu tekrar eşeğe bindirirken ter içinde kaldı. Yüzünü papağile sildiği zaman yolun kenarında duran iki köpeği yine gördü. Kızdı.

— Gidin şuradan! diye bağırdı.

Köpekler biraz öteye kaçtılar ve yine durdular. Recep Cuma bir taş attı. Hayvanlar tepeden aşağı koştular.

Öğle sıcağı bastı. Ceyran otlarının uzun sapları arasında kertenkeleler kayarak koşuşuyor ve kayboluyordı. Uzakta, tepeler parlıyor ve sıcak havada sise bürünüyordu.

Büluc Han gittikçe eşeğin üstünde çöküyor iki kat oluyordu. Parçalanmış ellerini ne uzatabiliyor, ne de dik tutabiliyordu. Ara sıra hafif sesle inliyordu. Su istedi. Recep Cuma eşeği durdurdu ve içirdi. Yola devam ettiler. Hasta dalmıştı. Recep Cuma:

— Su ister misin? diye sordu.

Büluc Han cevap vermedi. Recep Cumanın yanağından bir damla yaş süzülerek seyrek sakalının içinde kayboldu.

— Çörek vereyim mi?

— Hayır... Yatacağım...

Büluc Hanın kalın dudakları titriyordu.

— Olmaz. Kalkamazsın sonra.

Havada ufak sinekler bulutu peyda oldu ve iki ihtiyarın yüzlerini sardı. Recep Cuma papakiyle onları Büluc Hanın yüzünden kovalıyordu. Eşek, kumlara gömülerek yavaş yürüyordu. Büluc Han tekrar:

— Yatacağım,

Dedi ve eşekten düşmeğe başladı.

Recep Cuma yardım etmek istedi. Fakat kuvveti yetmedi. Büluc Han inliyerek yolun ortasında uzandı. Eşek durdu.

Güneş yaralının yüzüne vuruyordu. Recep Cuma, siper olmak için, baş ucunda çömeldi. Büluc Han ellerini kıpırdattı:

— Yanıyorum!

— Biraz soluk al. Artık serinlik basıyor. Nerde ise kasabaya varacağız...

Büluc Han bezler içinde, kocaman, yatıyor ve inliyordu. Etrafında bir çöl bir de eşek gölgesi vardı. Recep Cuma yaralının alnını su ile ıslattı. Büluc Han nefes aldı, sonra elini yavaşca Recep Cumanın dizine koydu:

— Baş çoban bir şey söyliyeceğim: Ölürsem Ladadıyı al, sağlam bir oğlandır. Mehmerimi de al baş çoban...

Recep Cuma teessürle başını salladı ve gözlerini öbür tarafa çevirdi.

Eşeğin yanında gebe dişisile Mehmer duruyordu.

Son Çağırış

— Baştarafı 17 inci sayfada —

— Çocuk gibisinizi diyor. Bu havada böyle hasta bir adam paltosuz sokağa çıkarsa ne olmaz.

— Fakat artık hasta değilim ki. Hem bütün bunları düşünmeğe vakit olmadı. Sana otomabil çarptı zannetmiştim.

Onun üzüldüğünü görerek ilâve ettim:

— Merak etme üşümedim.

Fakat bu sözüm yalandı. Sık sık nefes aldığım için soğuk ciğerlerime kadar geçmişti.

Hatice hanımın getirdiği çayı sıcak sıcak içerek ısınmağa çalışıyorum.

Büyük kanepeyi sobanın karşısına çekerek yanyana oturduk. O ikide birde

— Isındınız mı? Üşüdünüz mü? diye soruyor.

Başka hiçbir şey konuşmuyoruz. Hakikaten yavaş yavaş ısındım. Sadece sırtımda hafif bir üşüme kaldı. Ruhsarın küçük elleri avuçlarımda.. Kollarımı uzatıp bu ince vücudu bütün sıcaklığı ile kucaklamak istiyorum.

***

Ayni günün gecesi:

Yatağa girer girmez gene üşümeğe başladım; fakat her halde şimdi geçecek.. Yorgana iyice sarıldım. Isınmağa çalışıyordum. Gece lâmbası odaya hafif bir kızıllık veriyor. Daha akşam Ruhsar ile yanyana oturduğumuz kanepe hâlâ sobanın karşısında duruyor.

Muannit bir öksürük beni rahat bırakmamağa başladı. Bazan o kadar üstüste geliyor ki boğulacak gibi oluyorum. Hatice hanım hastalığımdan beri geceleri evine gitmeyip burada kalıyor. Fakat her halde artık iyice uykuya dalmıştır. Uyandırmak müşkil.. Bu üşüme, bu öksürük... Ruhsar yanımda olsa bunların hepsine bir çare bulur.

Titreyen kollarımda onun ılık vücudunun hararetini duymak istiyorum. Yaşamak... Evet yaşamak, tekrar onu görmek... Gene öksürük, boğuluyorum. Biraz sonra Hatice hanım!..

***

Sabahın ilk ışıkları ince perdelerden süzülerek duvarları aydınlatıyor. Odada dört kişi olduğu halde hiç ses seda yok.. Esat gözleri kapalı yatağında şiddetli bir nöbet içinde.. Doktor gözlüğünün üstünden saatine bakarak onun nabzını saymakla meşgul, kapının yanındaki koltukta bayan Handan hareketsiz bir halde... Sabri onun yanında.. Ruhsar ise gözlerinde yaşlarla doktorun yüzüne korkuyla bakıyor. Adeta onun ağzından çıkacak sözlerin fecaatini tahmin etmiş gibi bir hali var. Nihayet doktor gözlerini saatinden ayırarak hepsine birer birer baktı. Odadakilerin hastanın sadece dostu olmaları onu müşkül vaziyetten kurtarıyordu. Belki annesi babası, çok yakını olsalar hakikati biraz dolambaçlı yollarla izah etmek icap edecekti. Fakat mademki böyle değil...

Saati cebine koydu ve Ruhsarın korku ve heyecanla büyümüş yaşlı gözlerini görmeyerek:

— Maalesef, dedi, yapılacak bir şey yok..

Genç kız boğoğazını tıkayan hafif çığlığı zaptedememişti. Bayan Handan kızının hissiyatını tabii karşılıyordu. Ayağa kalktı ve onun hıçkırıklarla sarsılan omuzlarından tutarak dışarı çıkarmağa çalıştı; fakat Ruhsar yerinden kımıldamıyordu.

— Hayır anne! dedi. Burada kalacağım.

Doktor müdahale etti.

— Fakat kızım, senin artık burada durman hiç doğru değil.

Genç kız bir anda bütün uğursuzlukların bu gözlüklü doktorda olduğuna hükmetti:

— Siz susunuz. Evet siz uğursuz, uğursuz söylemeyiniz..

Bunları söyleyerek oraya yıkılıverdi. Şimdi hepsi hastayı unutmuş onun başına toplanmışlardı.

Esat gözlerini açtı. Kupkuru dudaklarından kısık bir ses fısıldadı..

— Ruhsar!.

Üçü de dönüp ona ve sonra da biribirlerine bunun manasını sorar gibi baktılar!.. Fakat Ruhsar şiddetli bir sinir buhranı içinde olduğundan bunu duymamıştı bile...

Hastanın elleri yukarı doğru birşeye uzanmak ister gibi kalkıyor gözleri etrafta görmeden dolaşıyordu.

Güçlükle son bir defa daha boğulur gibi:

— Ruhsar!.. diye seslendi.

Sanki ondan yardım bekliyor, onun elini uzatması ile tekrar hayat bulacağına inanıyordu; fakat heyhat.. Bu son çağırış odayı dolduran telâşlı sesler arasında kaybolmuş, sönmüştü.

BU FIRSATI KAÇIRMAYIN:

% 50 TENZİLAT

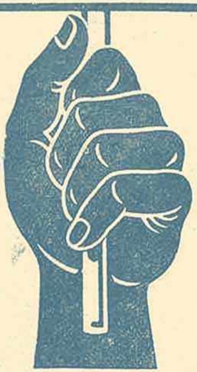

Bütün Bu Kitapları Yüzde Elli Eksiğine Elde Edebilirsiniz:

Bitiğin adı	Yazan	Değeri Kr.
Atillâ	*Peyami Safa*	100
Açlık	" "	75
9 uncu Hariciye Koğuşu	" "	50
İki Süngü arasında	*Aka Gündüz*	100
Çıkrıklar Durunca	*Sadri Ethem*	100
Düşkünler	" "	75
Yalanın Kudreti	*Kâzım Nami*	[illegible]
Emine	*Suad Derviş*	75
Güzellik Kraliçesi	*Nezihe Muhiddin*	50
Sen ve Ben	*Muazzez Tahsin*	75
Aşkın Birinci Şartı	*Vâ. Nû.*	100
Rasputin	" "	75
Kara Davut	*Nizamettin Nazif*	100
Geceleyin Sokaklar	*Mahmut Yesari*	40
Kâhya Kadın	" "	25
Çıplaklar Diyarında	*Kâmran Şefik*	50
Nakıs	*İbnerrefik A. Nuri*	30
Venedikli Köle	*Kemaleddin Şükrü*	50
En Güzel Hikâyeler	*1927 Yılında yazılanlardan*	75
" " "	*1928 " "*	100
" " "	*1929 " "*	50
" " "	*1930 " "*	100
" " "	*1931 " "*	150
Küçük Hikâyeler Kolleksiyonu	*(10 kitap bir arada)*	150
Turgut Reis	*Ali Rıza Seyfi*	100
Yeni bir Cihan harbi	*Mübahat*	100
Şimal Kutbu kâşifi Andre	" "	100
Cenup Kutbu kâşifi Scott	*Apdülkadir Sadi*	100

RESİMLİ AY MATBAASI

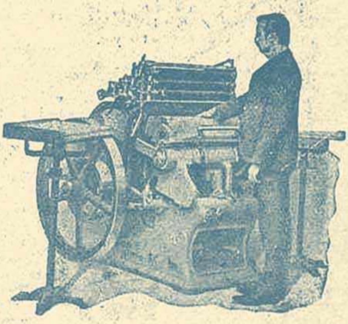

Gazete, Mecmua, Broşür

Kitap, Albüm, Lûgat

Hertürlü Renkli Baskılar

Takvim - Muhtara - Almanak

Resmî ve Ticarî Defterler - Makbuz ve Senetler

Fatura - Cetvel - Biletler - Aksiyon ve Afişler ...

Siparişler Çok Çabuk Yetiştirilir. Fiatlar Ucuz, İşler Son Derece Zarif ve itinalıdır.